

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ MİLLİ PARKLARA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Sevda ÖZ

Danışman:
Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM

Haziran, 2012
BURDUR

**FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ MİLLİ
PARKLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

**MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ**

Sevda ÖZ

**Danışman:
Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM**

**Haziran, 2012
BURDUR**

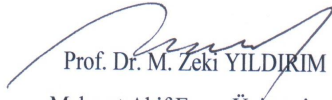

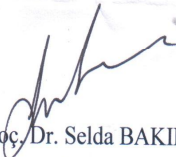
T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

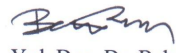
YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

SEVDA ÖZ tarafından Prof. Dr. M. ZEKİ YILDIRIM yönetiminde hazırlanan “FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ MİLLİ PARKLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez savunma Tarihi: 11/06/2012

Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Başkan

Yrd. Doç. Dr. Selda BAKIR
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Behsat SAVAŞ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Jüri Üyesi

ONAY

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ekrem ÇİÇEK
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	3
1.2.1. Alt Problemler	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları	5
1.7. Doğa Koruma	5
1.7.1. Doğa Korumanın Amacı ve Önemi	6
1.7.2. Doğa Koruma Stratejileri	7
1.7.3. Doğa Korumanın Tarihsel Gelişimi	8
1.7.4. Doğa Koruma Alanlarının Sınıflandırılması	10
1.8. Milli Park	13
1.8.1. Türkiye'deki Milli Parklar	15
1.9. Çevre Eğitimi	22

1.9.1. Çevre Eğitiminin Amacı ve Önemi	22
1.9.2. Çevre Eğitiminde Olması Gerekenler	24
1.9.3. Çevre Eğitimin Tarihsel Gelişimi	26
1.9.4. Türkiye'deki Çevre Eğitimi	28
1.9.4.1. Örgün Eğitim	29
1.9.4.1.1. Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi	29
1.9.4.1.2. İlköğretimde Çevre Eğitimi	29
1.9.4.1.3. Ortaöğretimde Çevre Eğitimi	31
1.9.4.1.4. Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi	31
1.9.4.2. Yaygın Eğitim	32
1.9.5. Milli Parklarda Çevre Eğitimi	33
1.10. İlgili Araştırmalar	35
2. MATERYAL VE YÖNTEM	40
2.1. Araştırmanın Yöntemi	40
2.2. Evren ve Örneklem	40
2.2.1. Çalışmaya Katılan Öğretmen Adayların Profilleri	41
2.3. Veri Toplama Aracı	44
2.4. Verilerin Toplanması	44
2.5. Verilerin Analizi	45
3. ARAŞTIRMA BULGULARI	46
3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
3.1.1. Milli Parkın Tanımı	46
3.1.2. Milli Parkların Sahip Olması Gereken Özellikleri	50
3.1.3. Milli Parkların Faydaları	53
3.1.4. Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceği	56
3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	58
3.2.1. Milli Parkların Çevre Eğitimindeki Rolü	59
3.2.2. Milli Parklarda Uygulamalı Çevre Eğitimi Verilmesinin Avantajları	61
3.2.3. Milli Parklarda Uygulamalı Çevre Eğitimi Verilmesinin Dezavantajları	63

3.2.4. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olduklarında Öğrencilerinin	64
Milli Parklar Konusunda Bilgilendirmek İçin Neler	
Yapabilecekleri	
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	67
4.1.Sonuçlar	67
4.2.Tartışma	69
4.3.Öneriler	70
5. KAYNAKLAR	72
EKLER	76
EK - 1 Milli Parklara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	77
EK - 2 İzin Yazısı	81
ÖZGEÇMİŞ	82

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Milli Parklara Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Sevda ÖZ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı

Çevreye yönelik konuların yoğun olduğu Fen ve Teknoloji dersi öğretmenlerinin çevre bilincine sahip bireyler yetiştirebilmesi için kendilerinin de çevreye olan farkındalıklarının yüksek olması gerekir. Bu çalışma Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara ve milli parklarda çevre eğitimlerine yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılmış, nitel bir çalışmadır. Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 416 kişi ile yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi için kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve öğretmen adaylarından yazarak cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen veriler nitel analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar şunlardır:

- Öğretmen adaylarının en uzun süre bulunduğu ildeki milli parkların tamamını bilenlerin en fazla 4.sınıf öğretmen adayları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenleri arasında en fazla gezme amaçlı olması sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmen adaylarının %60,58'i milli parkları tanımlarken milli parkların koruma özelliğinin olduğunu ifade etmişlerdir.
- Öğretmen adaylarının milli parkların faydaları hakkındaki düşünceleri incelendiğinde en çok yapısıyla ilgili bilgi vermesi olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Milli parkların korunması için öğretmen adaylarının %29,32'si halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

- Öğretmen adayları milli parkların çevre eğitimindeki rolünün en fazla ilk elden deneyim ya da çevreden öğrenmeyi sağlama olarak görmektedirler.
- Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajları olarak aktif katılım sağlamasını gören öğretmen adaylarının oranı %32,69'dur.
- Milli parklarda çevre eğitimi verilmesinin dezavantajları olarak en fazla çevreye zarar verilmesi olarak belirtmişlerdir.
- Öğretmen olduklarında öğretmen adayları öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için %74,52'si öğrencilerini milli parklara götürmek (gezi düzenlemek) istemektedir.

Anahtar Kelimeler: Fen ve Teknoloji Dersi, Çevre Eğitimi, Doğa Koruma, Milli Park, Öğretmen Adayları.

Danışman: Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

Studying Science and Technology Teacher Candidates' Opinions on National Parks

Sevda ÖZ

University of Mehmet Akif Ersoy

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Science Education

It is considered that teachers of Science and Technology course in which environmentalist issues are extensive, must have high environmental awareness in order to raise individuals who have environmental consciousness as well as they do. This study is a qualitative one that is worked up to observe candidates of Science and Technology course teachers' opinions about national parks and environmental education in national parks. The research is executed with 416 students who study in department of Science and Technology Teaching at University of Mehmet Akif Ersoy in 2011-2012 education year. To determine views of teacher candidates a half configured discussion form consisting of closed and open ended questions has been prepared and candidates are asked to answer them in a written way. The data gathered has been analyzed by means of qualitative analysis techniques. The results of the analysis are:

- When the status of knowledge about the city and national parks in these cities where teacher candidates has lived the longest is studied: it is concluded that among the candidates, the ones who know all of the national parks in the city they live are the fourth grades.
- While 27.64% of teacher candidates accurately express names of the national parks they have visited, 27.88% of them can't or express in a wrong way. It is observed that the ones who can succeed are mostly the third graders.
- It is found out that among the reasons of visiting national parks for teacher candidates, sightseeing is the most preferred.
- 60.58 % of teacher candidates who are asked to define national parks, state that national parks have protective features.
- When the teacher candidates' thoughts about benefits of national parks are analyzed, it is seen they give information about the construction most

- When the ideas of candidates about what can be done to protect national parks are studied, 29.32% have stated that it is a must to make public conscious of protecting national parks.
- The rate of the teacher candidates who think national parks have a direct major role in environmental education is 10.82 %.
- The rate of the teacher candidates who consider active participation is enabled by the help advantages of the applied environmental education is 32.69%.
- Teacher candidates are asked about the disadvantages of environment education in national parks and 24.04 % replied that it might harm the environment.
- In order to inform the students about national parks, 74.52% of the candidates want to take them to national parks when they become a teacher.

Key Words: Science and Technology Course, Environmental Education, Protecting Nature, National Parks, Teacher Candidates.

Advisor: Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM, University of Mehmet Akif Ersoy Faculty of Education, Department of Science and Technology Teaching

TEŞEKKÜR

Çalışmamda bilgisiyle ve deneyimiyle bana yol gösteren, ilgi ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. M. Zeki YILDIRIM' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamda bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, zamanını ve yardımını esirgemeyen, çalışmalarımı titizlikle inceleyen ve eleştirerek doğru yolu gösteren Yrd. Doç. Dr. Selda BAKIR' a çok teşekkür ederim.

Araştırmamda ve Yüksek Lisans Eğitimim boyunca bana her konuda yardımcı olan, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, öneri ve eleştirileriyle çalışmama katkıda bulunan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Hasan GENÇ, Yrd. Doç. Dr. Dilek ERDURAN AVCI, Arş. Gör. Huriye DENİŞ, Arş. Gör. Mehmet KARABAL ve diğer tüm hocalarıma çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın her aşamasında yanımda olan, fikirlerini paylaşan, değerli arkadaşlarım Dilek KARACA ve Nazmiye ÖNAL' a, benden desteğini esirgemeyen nişanlım Emrah ÇELİK' e ve bugünlere gelmemi sağlayan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevda ÖZ
BURDUR, 2012

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Türkiye'nin Doğa Koruma Alanları	12
Şekil 1.2. Türkiye'deki Milli Parklar	21

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1.1. Ülkemizdeki Milli Parklar, Milli Parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri	16
Çizelge 2.1. Öğretmen adaylarının demografik özellikleri	41
Çizelge 2.2. Öğretmen adaylarının en uzun süre yaşadıkları ildeki milli parkları bilme durumları.....	42
Çizelge 2.3. Öğretmen adaylarının milli parklara gidip gitmeme durumlarının okudukları sınıflara göre dağılımları.....	43
Çizelge 2.4. Öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenleri.....	43
Çizelge 3.1. Öğretmen adaylarının milli parkın tanımına ilişkin verdikleri cevaplardan oluşturulan kodların dağılımı	47
Çizelge 3.2. Öğretmen adaylarının milli parkları tanımlamalarında milli parkların kaynak değerleri ya da özelliklerini kullanma durumları	48
Çizelge 3.3. Bir bölgenin milli park olabilmesi için ne gibi özellikleri olması gerektiğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	50
Çizelge 3.4. Milli parkların faydalarının neler olduğuna yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	53
Çizelge 3.5. Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	56
Çizelge 3.6. Öğretmen adaylarının milli parklar hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduklarına ilişkin görüşlerinin dağılımları	58
Çizelge 3.7. Milli parkların çevre eğitimindeki rolüne ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	59
Çizelge 3.8. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin avantajlarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	61
Çizelge 3.9. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin dezavantajlarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı	63

Çizelge 3.10. Öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yapabileceklerine yönelik görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
f	Frekans
GLOBE	Çevre Yararına Küresel Öğrenme ve Gözlem
IUCN	Uluslar Arası Doğa Koruma Birliği
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UDGP	Milli Park Uzun Devreli Geliştirme Planı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
%	Yüzde Değeri

1.GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz dönemde, yeryüzünde doğal kaynakların ve ekosistemlerin varlığı tehdit altındadır. İnsanların gelecek kaygısı, geleceğini güvence altına almak isteyişi, çevre ve çevre sorunlarına karşı duyarlılığın artmasına neden olmaktadır.

Avrupa’da 1970’lerde başlayan “kent ekolojisi” hareketi, 1980’lerde gelişen çevre bilinci, Rio Konferansı ve Gündem 21 halkın çevre konusunda bilincini ve çevre hareketlerine katılımını artırmıştır. Günümüzde insanlar doğal ekosistemlere yönelik tehditler konusunda bilinçlenmiş, doğal koruma hareketleri ve bu konudaki gönüllü kuruluşlar giderek yaygınlaşmıştır (Özbay, 2008).

Gerek ulusal ve gerekse küresel düzeyde acil olarak atılması gereken adımlar tanımlanmıştır. Kuşkusuz atılacak bu adımlardan birisi, çeşitli nedenlerden dolayı etkilenen türlerin ve ekosistemlerin yerinde korunması için korunan alanların genişletilmesi ve kaynak değerlerinin korunması için işbirliğinin güçlendirilmesidir. Bu amaçla, gelinen süreçte her ülke sadece kendi sınırları içerisinde koruma faaliyetlerinin yeterli olmadığını, dünya ekosistemlerinin bir bütün olarak muhafazasının gerektiğini anlamış ve bir araya gelmenin zaruret olduğuna inanmışlardır. Bu çabalarla birlikte özellikle biyolojik çeşitlilik ve doğal – kültürel kaynak değerleri açısından zengin alanlar milli park vb. bir koruma statüsü ile koruma altına alınmıştır (Yalınkılıç ve Yenilmez Arpa, 2005).

Korunan alanlar, risk ve tehlike altındaki tür ve ekosistemlerin, biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlayarak dünyadaki ekolojik ilişki ve süreçlerin devam etmesinde yaşamsal rol oynar. Bu alanlar çevresel ve ekolojik işlevleri yanında kırsal kalkınma, rekreasyon - turizm ve eğitim araştırma gibi sosyal ve ekonomik işlevleri de yerine getirir. Korunan alanların küresel düzeyde ilk ortaya çıkışı ve gelişiminde itici gücü çevresel – ekolojik işlevleri öne çıkaran doğa korumacı yaklaşımlar oluşturmuş, sürdürülebilir kaynak yönetimindeki rollerinin kabulü ise daha sonraki yıllarda gerçekleşmiştir. Özellikle 1992 yılında yapılan IV. Dünya Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi’nde korunan alanların korumayla birlikte kalkınma açısından önemi de vurgulanmıştır (Kuvan, 2005).

Ülkemizde korunan alanlar olan milli parklar; insan etkisine uğramamış, tarihi, estetik ve doğal ortam açısından bilimsel önemi olan, bilimsel çalışmalar yapılan, sınırları belli özel bir alan olarak tanımlanabilir. Milli parklar birer öğrenme ortamı olarak değerlendirilmelidir. Buralarda ziyaretçiler meraklarını gerçek nesnelere doğrudan etkileşime girerek giderebilirler (Öztura, 2010).

Alım (2006), çevre eğitimi “toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif olarak katılımının sağlanması ve sorunların çözümünde görev almak” olarak tanımlamıştır(s.7).

Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimi ise; milli parklarda sürdürülen doğal, tarihi ve kültürel temelli bilimsel çevre eğitiminden oluşmaktadır. Milli park eğitimi ile milli parkların ve yakın çevresinin sunduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bireylere tanıtılarak onlara park niteliklerini gözlemlene, buradaki dengeyi, renk, biçim ve estetiğindeki çeşitliliği ve özgünlüğü anlayabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Milli park eğitimi sonucunda bireylerin park niteliklerini gözlemlene ve onu okumada kendilerine özgü bir tarz geliştirmeleri ve sorumluluk kazanmaları beklenmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değerleri bir arada sunabilen milli parklarda katılımcılara ekoloji temelli bütüncül bir eğitim sunmak, bu yolla katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmek milli park eğitiminin başlıca amaçları arasındadır (Ozoner, 2003). Çok sayıda kaynak değere sahip milli parkların sürdürülebilir kullanım çerçevesinde bir arada değerlendirilmesi milli park eğitiminin önemini arttırmaktadır. Milli park eğitimiyle, milli parkların eko turizm amaçlı kullanılabilmesi için bilimsel alt yapı teşkil edilmektedir. Milli park eğitimine bağlı olarak gelişen bireysel milli park bilinci zamanla toplumsal çevre bilincine dönüşecektir (Yaşar ve Şeremet, 2008).

1.1. Problem Durumu

Çevre eğitiminin amacı; toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve kalıcı davranış değişikliğini kazandırmaktır (Daştan, 1999). Çevre eğitimi etkinlikleri ile bir yandan çevreye yönelik gerekli biliş, duyuş ve

davranış şekillerinin kazandırılması amaçlanırken diğer yandan ise bununla koşut şekilde öğrenciler de deneyimleme, aktif katılım, sorumluluk ve görev alma gibi kişilik geliştirici süreçlerin önemsendiği görülmektedir. Bu açıdan, çevre eğitimi, genel eğitim dizgelerinin belirli bir bölümü ve konusu olmaktan öte, çevre içinde uyumlu şekilde yaşama iradesi ve becerisinin kazandırıldığı bir uygulama alanı niteliği olarak anlaşılmaktadır (Özdemir, 2007).

Milli parklar Resmi Gazete (1983)'ye göre "bilimsel ve estetik bakımından milli ve milletlerarası ender bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır.

Milli parklar birer öğrenme ortamı olarak değerlendirilmektedir. Buralarda ziyaretçiler meraklarını gerçek nesnelere doğrudan etkileşime girerek giderebilir. Çevre eğitiminde insanın çevresi ile karşılıklı ilişkilerinin anlaşılmasına ve topluma çevre bilincinin kazandırılmasına çalışılırken farklı araçlar kullanılmaktadır (Köksal, 2005). Atik ve Toksöz (2005)'e göre; bugün çevre eğitiminde milli parklar gibi doğa koruma alanları, özellikle insan ve doğal çevresi bir laboratuvar olarak kabul edilerek eğitim amaçlı değerlendirilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde; öğretmenlerin ve öğrencilerin milli parklara yönelik tutumları, milli park eğitimi ve çevre eğitimi ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak giderek artan çevre sorunlarına karşı bireylere çevre bilinci kazandıracak, eğitimin temel taşlarını oluşturacak öğretmen adaylarının, milli parklar ve milli parklarda çevre eğitimi yapılması ile ilgili her hangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının milli parklar ve milli parklarda çevre eğitimine yönelik görüşleri incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara ve milli parklarda çevre eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?

1.2.1. Alt Problemler

1. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara yönelik görüşleri nelerdir?
2. Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklarda çevre eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Amacı

Çevreye yönelik konuların yoğun olduğu Fen ve Teknoloji dersi öğretmenlerinin çevre bilincine sahip bireyler yetiştirebilmesi için kendilerinin de çevreye yönelik farkındalıklarının yüksek olması gerektiği düşünülmektedir. Bu araştırma Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara ve milli parklarda çevre eğitimi yapılmasına yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Giderek artan çevre sorunlarının engellenmesinde tek başına kanuni yaptırımların yeterli olmayacağı yaşam boyu süren bir çevre eğitiminin gerekli olduğu düşünülmektedir. Çevre konularının yoğun olarak yer aldığı Fen ve Teknoloji derslerinde bireylerin çevreye karşı duyarlı, çevre bilincine sahip bireyler olarak yetişmesi için Fen ve Teknoloji öğretmenleri önemli rol oynamaktadır.

Ülkemizdeki doğal alanların korunmasında amaç; bilimsel araştırmaların yapılması, genetik çeşitliliğin ve türlerin saklanması, çevresel koşullarının iyileştirilmesi, özel öneme sahip doğal ve kültürel görünümünün bozucu etkilerden korunması, turizm ve rekreasyonel kullanım imkanı sağlama, eğitim, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, kültürel, geleneksel ve simgesel kalıntıların sürdürülmesidir (Gül, 2005). Bu amaçlar kapsamında korunan alanlar deyince ilk akla gelen milli parkların çevre eğitiminin bir parçası olarak değerlendirilmesi ve yapılan uygulamaların geliştirilmesi, daha kaliteli bir yaşam için etkili olacaktır. Milli parklar, milli parkların kaynakları ve milli parklarda çevre eğitimi ile ilgili farkındalıklara sahip bireyler ile gelecek nesillere daha temiz bir çevre bırakılacaktır.

Bu araştırma gelecek nesillerin çevre bilincine sahip olmasını sağlayacak Fen Bilgisi öğretmen adaylarının, milli parkların farkına varması, milli parklara yönelik duyarlılıklarının artması ve milli parklarda yapılan çevre eğitiminin öneminin anlaşılmasına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2011-2012 öğretim yılında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı'na devam eden 416 öğretmen adayından elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Milli Parklara Yönelik Görüşme Formu ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının uygulanan ölçme aracındaki soruları (Milli Parklara Yönelik Görüşme Formu) içtenlikle cevaplandıkları varsayılmaktadır.
- Seçilen araştırma yönteminin bu araştırmanın amacına, konusuna ve araştırma problemine uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.7. Doğa Koruma

Binlerce yıldır doğayla iç içe yaşayan insanoğlu, nüfus artışıyla birlikte doğadan daha fazla yararlanmaya başlamış, buna paralel olarak tarım, ormancılık, endüstri, enerji, ulaşım, turizm ve kentleşme gibi aktiviteler de artış göstermiştir. Bu artışla birlikte doğayla yaşam arasındaki denge hızla bozulmuş ve doğal kaynaklar üzerinde önemli zararlar meydana gelmiştir (Alptekin ve diğ., 2010). Günümüzde insanlar doğal ekosistemlere yönelik tehditler konusunda bilinçlenmekte ve kentlerdeki doğa koruma hareketleri ve bu konudaki gönüllü kuruluşlar giderek yaygınlaşmaktadır. Bu bilinçlenmenin bir sonucu olarak insanlar doğal alanların kentlerde yaygınlaşmasını

doğayı ve doğal kaynakları koruma yönünde bir önlem olarak görmeye başlamışlardır (Özgüner, 2003).

Çepel (2006), doğayı, “insanların yapamadığını yapan bir güç, insanlar tarafından değiştirilmemiş hayvan ve bitkiler dünyası, insan eli değmemiş yeryüzü parçaları yani kısacası insanlar tarafından yaratılmamış canlı ve cansız varlıkların bir bütünlüğüdür” şeklinde tanımlamıştır (s.25).

Yücel (2005)’e göre doğa koruma; insan sağlığı ve yaşamın garantisi için, doğada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin varlığı, onların yetişme ortamları ve yaşam alanları ile belirli kriterler ışığında korumaya değer bulunan doğa parçalarını ve doğal elemanları korumaktır (s.427).

1.7.1. Doğa Korumanın Amacı ve Önemi

1976 yılında Almanya’da yürürlüğe giren doğa koruma kanununa göre, doğa korumanın amacı; bitki ve hayvan dünyasının çeşitliliğini, bunların yaşam temellerini, doğanın verim yeteneğini/yararlanılabilirliğini ve sürdürülebilirliğini güvence altına alacak biçimde, doğanın ve peyzajın bakımının yapılmasıdır. Doğa korumanın genel amaçları aşağıda sunulmaktadır:

- Doğala yakın alanların korunması.
- Yaşam alanlarının doğal şeklinin korunması.
- Hayvan ve bitki türlerinin bütününi kendi yaşam ortamlarında, doğal seksiyon koşullarında güvence altına alarak, türlerin doğa gelişiminin ve evrimin engelsizce gelişiminin sağlanması.
- **Peyzaj**¹ zararlılardan koruma ve doğanın ilksel yapısında korunması.
- **Abiyotik**² doğal kaynakların korunması.
- Küresel açıdan doğa korumanın amacı, atmosferin, hassas ekosistemlerinin ve tehlike altındaki yaşam toplumlarının güvence altına alınmasıdır.
- Bitki ve hayvan toplumlarının genetik çeşitliliğinin korunması.
- Doğal koşullar ve organizmaların doğal evrim seyirlerinin korunması.

¹Peyzaj: Bir noktadan bakıldığında görüş çerçevesi içine girebilen doğal ve kültürel varlıkların bir arada meydana getirdikleri görünüş

²Abiyotik: Canlılık göstermeyen

- Farklı biyolojik çeşitliliğe sahip peyzaj ve peyzaj parçalarının korunması.
- Tür koruma ve alan koruma.
- Doğa alanını dış çevresiyle birlikte korumak.
- **Biyotopların³** korunması.
- Peyzaj tablolarının korunması (ender olma, doğallık vb. göre)
- Doğanın verim yeteneğinin güvence altına alınması ve doğal kaynakların yararlanma yeteneğinin korunması (Yücel, 1995).

Doğaner (1985)'e göre “doğa korumanın amacı doğayı insanların olumsuz etkilerinden uzak tutarak doğal hazineleri saklamak değildir. Doğanın korunması o yerin turistik çekiciliğini arttırmak gibi insan kullanımına yönelik bir diğer amaca hizmet etmektedir.” (s.119)

Doğa; biyoloji, tıp, kimya, eczacılık yanı sıra tarım, ormancılık, balıkçılık ve davranış bilimleri açısından da bilgi kaynağı olma niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla, bu açık hava laboratuvarları zoologlar, botanikçiler, ormancılar ve diğer doğa bilimcileri için en iyi cevapları saklamaktadırlar (Yücel, 1995).

1.7.2. Doğa Koruma Stratejileri

Doğa koruma stratejileri ülkelerin kendi yapılarına göre değişmekle birlikte genel olarak benimsenen hususlar şöyle sıralanabilir.

- 1) Kalkınma hedefleri ile koruma hedeflerinin incelenmesinde, hedeflerin birbiri ile uyum sağlamayan noktalarının belirlenmesi, önceliklerini tespit etmek.
- 2) Belirlenen hedef ve önceliklerin uygulanmasında karşılaşılabilecek güçlükleri saptamak ve bunların aşılmasına yardımcı olabilecek hususları ortaya koymak.
- 3) Hedefe ulaşılması için gereken önlemleri belirlemek.
- 4) Korunacak ekosistemler ve türler için öncelik sırasını belirlemek.
- 5) Halen uygulanmakta olan doğayı koruma çalışmaları ile planlanan çalışmaların ilişkisini incelemek, arada boşluklar ve uyumsuzluklar bulunması halinde bunların giderilmesini sağlamak.
- 6) Yapılacak işleri yürütebilmek için gerekli finansman ve insan gücü kaynaklarını belirlemek, işi yürütecek organizasyonu tayin etmek.

³Biyotop: Biyolojik ortam

7) İhtiyaç duyulduğunda saptanan kaynakların belirlenen çalışmalara ayrılabilmesi için gerekli politik kararların alınmasını sağlayacak girişimleri yapmak (Gürpınar, 1985).

1.7.3. Doğa Korumanın Tarihsel Gelişimi

Doğaya yapılan müdahaleler ve baskılar sonucu doğal faktörler üzerindeki önemli değişiklikler günümüzde insan hayatını tehdit eder duruma gelmiştir. Doğadaki bu olumsuz etkiler ve sonuçları, modern teknoloji ile önlenemediği gibi, kısa zamanda doğanın kendi kendini yenilemesi (regenerasyonu) ile de eski haline dönüşmemektedir. Böylece bütün doğal faktörlerin bir araya gelerek oluşturduğu “doğal denge” yanlış ve aşırı kullanımlardan dolayı zarar görmekte, dolayısıyla da başta insanlar olmak üzere bütün canlıların yaşam ortamlarını, yani ekosistemleri olumsuz yönde etkilemektedir (Yücel ve Babuş, 2005).

Bu olumsuz gelişmeler sonucunda sürdürülebilir kalkınma anlayışında, sürekli kullanma-koruma ilkesine bağlı kalarak, doğal faktörlerin insanlar tarafından bu yükü kendi kendine kaldırabileceği kadar kullanılmasını sağlamak ve gerekli önlemleri almak amacını taşıyan günümüz anlamında sistemli doğa koruma bilinci, dünya genelinde 1960’lı ve 1970’li yıllarda oluşmaya başlamıştır (Caner, 2007).

Dünya’da doğa koruma çalışmalarının ilk örnekleri, Milli Parklar şeklinde görülmektedir. 1870’li yıllarda 40 milyon insanın yaşadığı Amerika Birleşik Devletleri Yellowstone yöresinde avcılıkla geçinen bir grup insan, bölgenin hayvan ve bitki varlığının korunması ve doğal güzelliğinin gelecek nesillere aktarılması çalışmalarını başlatmışlardır. Daha sonra, Amerikan Kongresi 1872 yılında “Yellowstone Milli Parkı”nı ilan etmiştir. İkinci ve üçüncü milli parklar ise bundan 17 yıl sonra ilan edilmişlerdir. Bu arada “Milli Park” fikri bütün dünyada yayılmaya başlamıştır. Amerika’daki milli parkları Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Meksika’daki parklar izlemiştir. Avrupa’daki ilk milli park daha çok bilimsel çalışma amaçlı olarak 1909 yılında İsveç’te, ikincisi 1914 yılında İsviçre’de ilan edilmiştir (Kaplan, 2003; Arda, 2003; Caner, 2007)

Ülkelerin anayasalarında ve hükümet programlarında giderek daha geniş yer almaya başlayan doğa koruma konusu kapsamında, doğal kaynakların tüm insanların

ortak malı olduğu, korunarak kullanılması gerektiği, kaynakların sınırsız olmadığı ve sürekliliğini tehlikeye atıcı faaliyetlerin yasaklanması gerektiği anlaşılmıştır. Bu amaçla ulusal ve uluslar arası birçok kuruluş doğa koruma konusunda faaliyet göstermeye başlamıştır (Göl ve Kuter, 2005).

Ülkemizde doğa koruma çalışmaları 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile başlamış ve bu aşamada ormancılık hizmetlerinin takibi için Ticaret Nezaretine bağlı bir Orman Müdürlüğü kurulmuştur. 1857 yılında Fransa'dan getirilen ormancılık uzmanlarının yardımı ile de ormancılık öğretimi başlatılmıştır. 1869 yılında kabul edilen ilk Orman Yasası'nda, ormanların korunması ve konulan esaslara aykırı hareket edenlerin cezalandırılması hükümleri yer almıştır (Sever, 1998).

Bugünkü anlamda koruma bölgelerinin gündeme gelmesi 1940'lı yıllara rastlamaktadır. Ülkemizde ilk kez Prof. Selahattin İnal 1948 yılında yayınladığı "Doğa Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adlı eserinde "Milli Park" deyimini kullanılmıştır. 31 Ağustos 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 4. ve 25. maddeleri ile "Milli Park" terimi Türk mevzuatına girmiş ve Zekai Bayer'in girişimiyle "Milli Parklar Şubesi" kurulmuştur. Sonraki yıllarda 9.8.1983 tarih ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununda ve 12.12.1986 tarihli Milli Parklar Yönetmeliği'nde olduğu gibi, doğa koruma ile ilgili daha yeni ve daha geniş içerikli yasal düzenlemeler yürürlüğe konmuştur. Ülkemizdeki ilk korunan alan 1958 yılında ilan edilen "Yozgat Çamlığı Milli Parkı"dır. Sonraki yıllarda milli parkların uluslararası turizm yönünden önemi vurgulanarak, uluslararası düzeydeki milli park planlaması uzmanlarının Türkiye'ye gelmeleri ve bu alanların tesisleri hakkında çalışmaları istenmiştir. 1969 ve 1970'li yılların başında koruma özelliği olan bazı alanlar için "Milli Park Uzun Devreli Gelişme Planları" (UDGP) hazırlanmıştır. Yozgat Çamlığı Milli Parkı'nın ilanından sonraki yıllarda 39 adet milli park, 35 adet doğa koruma alanı, 17 adet doğa parkı, 101 adet doğa anıtı ve 14 adet özel çevre koruma bölgesi tespit ve ilan edilmiş; böylece günümüzde toplam korunan alan sayısı 200'ü geçmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Ülkemizde türlerin kendi doğal yaşam alanlarında korunmalarına yönelik çalışmalarla, Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları, Yaban Hayatı Koruma Alanları, Muhafaza Ormanları, Gen Koruma Ormanları, Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Ramsar Alanları, Doğal Sit Alanları, Biyosfer Rezervleri, Gen

Kaynakları Koruma ve Yönetim Alanları ve in-situ koruma alanları oluşturulmuştur (Özbay, 2008).

1.7.4. Doğa Koruma Alanlarının Sınıflandırılması

Ülkemizde ilk korunan alan, 1958 yılında ilan edilen “Yozgat Çamlığı Milli Park” dır. 1980'li yıllardan başlamak üzere daha sonraki yıllarda diğer koruma statüleri ile koruma altına alınan alanlar ilan edilmiştir. Ülkemizde yasal olarak tanımlanan, sınırları belirli korunan alanlarla ilgi statülerin tanımları aşağıda verilmiştir (Anonim 2000; Yücel 2005; Demirel 2005; Demir, 2010).

- **Ulusal Park (Millî park);** bilimsel ve estetik bakımından, millî ve milletlerarası ender bulunan tabiî ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarına denir (Kuş Cenneti Milli Parkı, Uludağ Milli Parkı v.b.).

- **Doğa Parkı (Tabiat parkı);** bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını ifade eder (Çınarsuyu Tabiat Parkı, Ulugöl Tabiat Parkı v.b.).

- **Doğa Anıtı (Tabiat anıtı);** tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve millî park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır (Ulu Ardıç, Toros Sediri v.b.).

- **Doğa Koruma Alanı (Tabiatı koruma alanı);** bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nâdir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabiî olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır (Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı, Alacadağ Tabiat Koruma Alanı v.b.).

- **Özel Çevre Koruma Bölgeleri;** ülke ve dünya ölçeğinde önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanlar ile doğal güzelliklerin ileriki nesillere ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapıldığı alanlardır.

- **Yaban Hayatı Koruma Sahası;** yaban hayatı değerlerini sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığını sağlandığı sahaları ifade etmektedir.

• **Yaban Hayatı Geliştirme Sahası;** av ve yaban hayvanlarını ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarını yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici önlemlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği sahalardır (Burdur Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası).

• **Doğal (Tabii) Sitler (Değerler Alanı);** ilginç özellik ve güzelliklere sahip olan ve ender bulunan korunması gerekli alanlar ve taşınmaz tabiat varlıklarıdır. Taşınmaz tabiat varlığı; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları ve güzellikleri bakımından yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınmazlar olarak tanımlanmaktadır. Doğal sitlerin dışındaki diğer sitler (kentsel, tarihi ve arkeolojik) daha çok kültürel varlıklar olduğu için korunan alanlar dışında tutulmuştur.

Türkiye'de bu statülerin dışında "Ramsar Alanı", "Dünya Kültür Mirası" gibi uluslar arası sözleşmelerle korunan alanlar, ya da; bazen değişik statülerle korunan, bazen de hiç koruma statüleri olmadığı "Önemli Kuş Alanları", "Uluslararası Önem Sahip Sulak Alan" gibi ekolojik yönden önemli alanlar da vardır (Demir, 2010).

Ülkemizdeki önemli doğal alanlar birçok farklı koruma statüsüyle korunmaktadır (Şekil 1.1). Hatta bazen tek bir alana birkaç koruma statüsü verilmektedir. Bu koruma statülerinin bir kısmı ulusal mevzuatımıza göre ilan edilirken, bir kısmı da uluslararası sözleşmelere dayanarak oluşturulmuştur (Özbay, 2008).

TÜRKİYE’NİN KORUNAN ALANLARI

Şekil 1.1. Türkiye'nin doğa koruma alanları (Anonim, 2007).

1.8. Milli Park

Milli Park kavramının anlam ve amaçları dünya ülkeleri arasında değişik şekillerde ifade edilir. Örneğin Norveç'e göre Milli Park hiçbir insan ve yerleşme sahasına rastlamadan içinde günlerce dolaşılacak sessiz doğa arazileridir (Tanrıverdi, 1976).

Bir Güney Avrupa ülkesi olan İspanya'da yabancı flora, fauna ve doğal mekanların korunmasına ilişkin 4/89 no'lu kanun çerçevesinde Milli park; insan kullanımını neticesinde değişime uğramamış; peyzajın niteliği, ekosistemin karakteristiği, jeomorfolojik yapısı, flora ve faunasının eşsizliği; ekolojik, estetik ve bilimsel değerlere sahip nitelikleri nedeniyle koruma altına alınan alanlardır (Hepcan, 1997).

Avustralya Kıtası'nda ise Milli Park kavramı: Ağırlıklı olarak bozulmamış doğal peyzajı, florası ve fauna özellikleriyle ayrıcalık gösteren, her zaman halkın rekreasyonel ve eğitsel kullanımına açık; gerekli yönetim çalışmaları dışında dışarıdan müdahale edilmeyen ve bu nedenle sahip olduğu özellikleri koruyan nispeten geniş bir alan şeklinde tanımlanmaktadır (Hepcan, 1997).

Her milletin kendine, doğal ve sosyal yapılarına uygun olarak tespit ettikleri milli parkların özellik ve kuruluşları, kamuya yararı nitelikleri farklıdır. Fakat ana fikir; doğal zenginliklerin, tarihi abidelerin korunması ve kamu yararına geliştirilmesi prensiplerine dayanmaktadır (Tanrıverdi, 1976).

McNeely (1992), koruma alanlarını doğa koruma için bir ahlak felsefesinin, insanlar için doğanın yararlarının denendiği, incelendiği, yine insan etkisinin diğer sistemler üzerinde zararlarının karşılaştırıldığı ve öğrenildiği alanlar olarak tanımlamıştır.

Milli park belirleme kriterleri arasında;

- a) Ulusal ve uluslararası düzeyde manevi, bilimsel, eğitsel, rekreasyonel veya turistik değerlere sahip doğa parçalarının ve peyzajların korunması,
- b) Canlı toplulukları, genetik kaynaklar ve türlerin varlığının güvence altına alınması,
- c) Ulusal ve uluslararası nitelik taşıyan tarihi ve kültürel değerlere sahip olması,
- d) Ekolojik denge ve biyolojik çeşitliliğin sürekliliğinin sağlanması,

e) Ziyaretçilere alanın doğal özelliğini bozmayacak düzeyde eğitsel, kültürel ve rekreasyonel imkânlar sunulması (IUCN, 1999) yer almaktadır.

11 Ağustos 1983 tarih ve 18132 sayılı resmi gazeteye göre, milli parklar doğa korumadaki en yaygın korunan alan tipi olup; bilimsel ve estetik bakımdan milli ve milletler arası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (Resmi Gazete, 1983).

Bilimsel ve estetik bakımından milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları Milli Parklar; ülkemizde 1983 tarih ve 2873 numaralı Milli Parklar Kanunu ve 1986 tarihli Milli Parklar Yönetmeliğine göre korunmakta, planlanmakta ve yönetilmektedir.

Milli Park olarak ayrılacak yerlerde;

1-Tabii ve kültürel kaynak değeri ile rekreasyonel potansiyeli, milli ve milletlerarası düzeyde özellik ve önem taşımalıdır.

2-Kaynak değerleri, gelecek nesillerin miras olarak devralacakları ve sahip olmaktan gurur duyacakları düzeyde önemli olmalıdır.

3-Kaynak değerleri tahrip olmamış veya teknik ve idari yöntemlerle ıslah edilebilir durumda olmalıdır.

4-Saha büyüklüğü, kaynak değerleri yoğunluğu yönünden, özel haller ve adalar dışında, en az 1000 hektar olmalı ve bu alan bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmelidir. İdari ve turistik amaçlı geliştirme alanları bu 1000 ha. Saha büyüklüğünün dışındadır (Öztürk, 2005).

Milli Park oluşturmak üzere seçilen alan bir veya daha fazla ekosistemi kapsayacak büyüklükte olmalıdır. Buralarda başlıca doğal ekosistemleri temsil eden, bitki ve hayvan türlerini, habitat ve jeomorfolojik alanlar yer almalı ve rekreasyonel, bilimsel, manevi, eğitsel ve turizme temel oluşturacak özellikler olmalıdır. Alanda fiziksel olarak, bu özelliklerle örtüşmeyecek insan etkinliklerinin olmaması önemlidir (Demirayak, 2006).

Milli parklarda korumanın yanında insanlara eğitsel, kültürel ve rekreasyonel imkânların sunulması öngörülmektedir. Bu da temelde çevre ve doğa eğitimine dayanan ziyaretçi yönetimi ve programlarını gerektirir. Çevre eğitiminin desteklenmesi ve doğanın iyi anlaşılması ziyaretçi merkezlerindeki doğa okulları, alanda bilgilendirme,

rehberli turlar, sergi faaliyetleri, basılmış dokümanlar gibi farklı yöntemlerle yürütülmekte ve aynı zamanda doğa korumaya halkın katılımı sağlanmaktadır (Atik, 2005).

Halkın Milli Park yönetimine dâhil edilmesi ile hem bozulmamış alanların korunmasının sürdürülebilirliği sağlanmakta, hem de sosyal halkın ekonomik düzeyinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Adams ve Ite, 2000).

1.8.1. Türkiye'deki Milli Parklar

Milli parklar dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çağdaş anlamda doğa korumanın öncüsü olmuştur. İlk kez 1948 yılında, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Profesörlerinden Selahattin İnal'ın, 'Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız' adlı eseri ile milli park kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Doğayı koruma amacı ile ayrılacak alanların, mutlak doğayı koruma ve milli park niteliği taşımaları gereği üzerinde duran İnal, milli park olarak ayrılacak alanlarda, estetik güzellik ve turistik kullanımlara uygunluk derecesinin ağırlıkta tutulması gerektiğini belirtmiştir (Akesen, 1978).

Ülkemizde milli park kavramı 1956 yılında ilk kez yasal boyut kazanmıştır. Yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesini değiştiren 2896 sayılı kanunun, 1983 yılında yürürlüğe girmesine kadar söz konusu kavrama sadece milli park noktasından bakılmaktaydı. Kanunda yapılan bu değişiklik ile milli parkların yanı sıra 'Tabiat Pakları', 'Tabiat Anıtları', 'Tabiat Koruma Alanları' ve 'Orman Mesire Yerleri' gibi kavramlar gündeme gelmiştir (Yaşar, 2000).

Milli Parklar Kanunu kapsamında ilk olarak, 1958 yılında Orta Anadolu'nun asırlar öncesindeki doğal görüntüsü ile çağımızdaki steplerle çevrili durumu arasındaki uçurumları, sahip olduğu karaçam türleri ile kesin çizgilerle yansıtan 264,0 ha. lık bir alan Yozgat Çamlığı Milli Parkı olarak ilan edilmiştir (Sever, 1998).

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu hükümlerinin uygulanması ve hükümlerin açıklanması amacı ile, Milli Parklar Yönetmeliği hazırlanarak, 12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete 1986).

Ülkemizdeki milli parklar, kuruluş amaçları bakımından farklı özellikler gösterir. Örneğin Gelibolu Milli Parkı; milli tarih, Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı; zengin ornitolojik yapısı, Truva Tarihi Milli Parkı; arkeolojik özellikler, Kazdağları

Milli Parkı; endemik bitki ve hayvan toplulukları yanı sıra mitolojik, kültürel özellikler, Göreme Milli Parkı; benzersiz jeomorfolojik ve kültürel özellikleri nedeniyle UNESCO tarafından Dünya kültür mirası listesine alınmıştır (Öztura, 2010).

Ülkemizde 2012 itibariyle toplam 41 adet milli park bulunmakta ve bu milli parkların toplam alanı yaklaşık 863 406,0 ha' dır. Çizelge 1.1. 1958- 2012 yılları arasında ülkemizdeki milli parkların ilan yıllarına göre düzenlenmiştir.

Çizelge 1.1. Ülkemizdeki milli parklar, milli parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri (Anonim, 2012).

No	Milli Park	Bulunduğu il	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Kaynak Değeri
1	Yozgat Çamlığı Millî Parkı	Yozgat	1958	264	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, kalıntı meşcereler, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
2	Karatepe-Aslantaş Millî Parkı	Osmaniye	1958	7715	Arkeolojik tarih öncesi kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
3	Kuş Cenneti Millî Parkı	Balıkesir	1959	64	Zengin ve çeşitli kuş toplulukları, tabii bitki toplulukları, kuş gözlemleme mekanı, eğitim, turizm
4	Soğuksu Millî Parkı	Ankara	1959	1195	Tabii bitki toplulukları, önemli ve nadir kuş üreme mekânları (Kara akbaba), eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
5	Uludağ Millî Parkı	Bursa	1961	12677	Jeolojik yapı ve çok zengin tabii bitki toplulukları, dağ ve kış sporları, ekoturizm, kültürel zenginlik, alpin zon sulak alanları, alpin zon bitki ve hayvan türleri zenginliği, turizm, eğitim, zengin Osmanlı Türk (kuruluş dönemi, Anadolu- Balkan-Kafkas,vb...) kültürü, eğitim, sağlık turizmi başta olmak üzere son derece zengin turizm çeşitliliği...
6	Yedigöller Millî Parkı	Bolu	1965	2019	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim, dağ ve orman sporları, eko turizm, eğitim...

Çizelge 1.1. Ülkemizdeki milli parklar, milli parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri
(Anonim, 2012) devam.

7	Spil Dağı Millî Parkı	Manisa	1968	5505	Jeolojik yapı zenginliği, tabii ve endemik bitki ve hayvan toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
8	Kızıldağ Millî Parkı	Isparta	1969	59400	Tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
9	Kovada Gölü Millî Parkı	Isparta	1970	6534	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
10	Güllük Dağı Millî Parkı (Termesos)	Antalya	1970	6702	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm
11	Munzur Vadisi Millî Parkı	Tunceli	1971	42000	Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, turizm çeşitliliği, eğitim
12	Beydağları (Olimpos) Sahil Millî Parkı	Antalya	1972	30969	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
13	Gelibolu Yarımadası Tarihî Millî Parkı	Çanakkale	1973	33000	Türk ve dünya harp tarihi, şehitlikler, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
14	Köprülü Kanyon Millî Parkı	Antalya	1973	36614	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, jeolojik oluşumlar, turizm, eğitim
15	Ilgaz Dağı Millî Parkı	Kastamonu	1976	1088	Tabii bitki toplulukları, kültürel zenginlik, dağ, orman ve kış sporları, manzara, dinlenme ve eğlenme, eğitim, turizm
16	Başkomutan Tarihî Millî Parkı	Afyon	1981	35500	İstiklal Harbi tarihi, kültürel değerler zenginliği, eğitim, turizm
17	Göreme Tarihî Millî Parkı	Nevşehir	1986	9572	Tarihi eski yerleşimler "yer altı şehirleri, kiliseler, şapeller" ve peribacaları gibi jeolojik oluşumlar, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim
18	Altındere Vadisi Millî Parkı	Trabzon	1987	4800	Kültürel değerler, tarihi yapılar, 'Sümela Manastırı', tabii bitki toplulukları, manzara, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim

Çizelge 1.1. Ülkemizdeki milli parklar, milli parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri
(Anonim, 2012) devam.

19	Boğazköy- Alacahöyük Tarihî Millî Parkı	Çorum	1988	2634	Arkeolojik kalıntılar, Hitit Devleti Merkezi, eğitim, turizm
20	Nemrut Dağı Millî Parkı	Adıyaman	1988	13850	Tarihi açık hava müzesi, güneşin gizemli doğuşunu seyir, turizm, eğitim
21	Beyşehir Gölü Millî Parkı	Konya	1993	88750	Türkiye'nin en geniş milli park alanıdır. Ayrıca tarihi kalıntılar ve tarihi eserler, camiler, hanlar, kervansaraylar, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, jeomorfolojik oluşumlar, çok değerli tabii bitki toplulukları, zengin kuş toplulukları ve hidrolojik özellikler, güneşin gizemli batışını seyir, turizm, eğitim açılarından çok önemli bir Millî Parkımızdır.
22	Aladağlar Millî Parkı	Niğde, Adana, Kayseri	1994	54524	Jeomorfolojik yapı ile flora ve fauna zenginliği, dağcılık sporları, dağ, orman ve kış turizmi, eğitim, zengin su kaynakları
23	Altınbeşik Millî Parkı	Antalya	1994	1156	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşum zenginliği, mağara ekosistemleri, turizm, eğitim
24	Dilek Yarımadası- Büyük Menderes Deltası Millî Parkı	Aydın	1994	27675	Akdeniz'in en iyi korunan maki florası, jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme, turizm çeşitliliği, sulak alanlar
25	Hattıla Vadisi Millî Parkı	Artvin	1994	16988	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, tabii zengin orman ağacı türleri varlığı ile yaban hayatı zenginliği, dağ ve orman turizmi, eğitim
26	Honaz Dağı Millî Parkı	Denizli	1994	9219	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, arkeolojik kalıntılar, Colossea (Honaz), endemik açıdan zengin bitki çeşitliliği, kültürel zenginlik, turizm merkezlerine yakınlık, dağ turizmi, ekoturizm, eğitim
27	Kaçkar Dağları Millî Parkı	Rize	1994	51550	İlginc jeolojik ve jeomorfolojik yapı, tabii bitki ve yaban hayatı zenginliği, dağ, orman ve kış sporları, eğitim, turizm

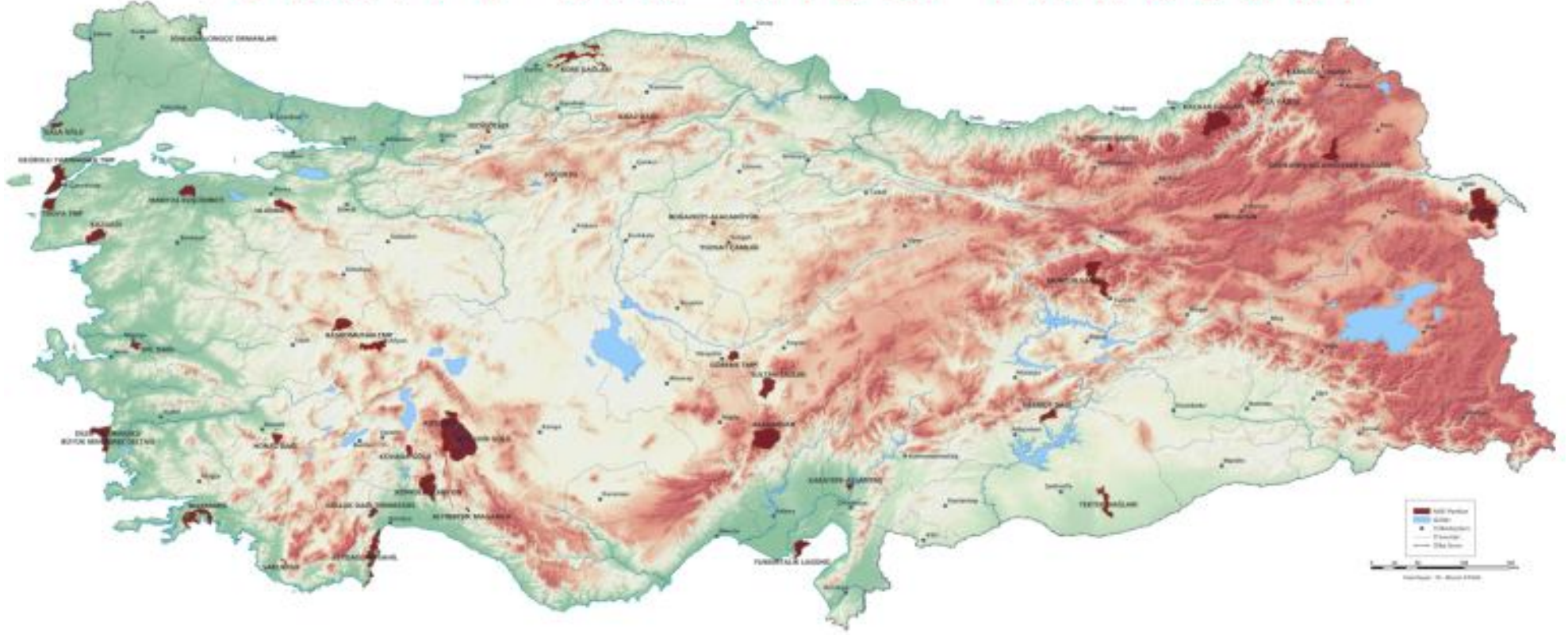
Çizelge 1.1. Ülkemizdeki milli parklar, milli parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri
(Anonim, 2012) devam.

28	Kazdağları Millî Parkı	Balıkesir	1994	21300	Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği, turizm çeşitliliği, eğitim
29	Karagöl-Sahara Millî Parkı	Artvin	1994	3766	Hidrografik yapı ve bitki örtüsü zenginliği, eğitim, orman ekosistemleri, eko turizm, kültürel zenginlik
30	Saklıkent Millî Parkı	Muğla	1996	12390	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik
31	Truva Tarihî Millî Parkı	Çanakkale	1996	13350	Tarihi kalıntılar, harp tarihi ve jeolojik yapı, turizm, eğitim, kültürel zenginlik
32	Marmaris Millî Parkı	Muğla	1996	33350	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, nadir ekosistemler
33	Küre Dağları Millî Parkı	Kastamonu-Bartın	2000	37000	Doğal yaşlı ormanlar, nadir ekosistemler, biyolojik çeşitlilik, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, kültürel değer zenginlikleri ve arkeolojik kalıntılar, eğitim
34	Sarıkamış-Allahüekber Dağları Millî Parkı	Kars-Erzurum	2004	22980	Tarihi kalıntılar, harp tarihi, doğal Sarıçam ormanları, tabii bitki toplulukları, dağ ve kar sporları, manzara, eğitim
35	Ağrı Dağı Millî Parkı	Iğdır - Ağrı	2004	87380	Kültürel değerler açısından zenginlik. Dünyada Alaka'daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru da milli park sınırları içerisinde. Bitki ve hayvan varlığı açısından da oldukça zengindir.
36	Gala Gölü Millî Parkı	Edirne	2005	6090	Sulak saha, göl ve orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde barınan çeşitli canlı türlerini ihtiva etmesi, 130 kuş türünün varlığı, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan, çeltikçi ve küçük karabatak gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.

Çizelge 1.1. Ülkemizdeki milli parklar, milli parkların bulunduğu il, ilan tarihi, alanı ve kaynak değerleri
(Anonim, 2012) devam.

37	Sultansazlığı Millî Parkı	Kayseri	2006	24529	Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunduğu nadir bir ekosistem oluşu, nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin de yer aldığı 301 kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanı oluşu, Avrupa’da turna, filamingo, akbalıkcıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu, kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
38	İğneada Longoz Ormanları Millî Parkı	Kırklareli	2007	3155	Avrupa ölçeğinde önem taşıyan; çok sınırlı yayılışa sahip, doğal yapısı korunabilmiş, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan en önemli su basar (longos) ormanlara sahip olup, İğneada ve çevresinde farklı ekosistemler bulunmaktadır. Ekoturizm, dağ ve orman sporları, eğitim
39	Tek Tek Dağları Millî Parkı	Şanlıurfa	2007	19335	Bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, kültürel, tarihi ve arkeolojik özellikler açısından zenginlik, turizm, eğitim
40	Yumurtalık Lagünü Millî Parkı	Adana	2008	16430	Millî Park, ülkemizdeki nadir Halep Çamı (<i>Pinus halepensis</i> L.) yayılış alanlarından birine sahiptir. Yumurtalık Lagünü aynı zamanda; nesli tehlikeye düşmüş su kuşlarının yaşama ortamıdır. Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği, turizm çeşitliliği, eğitim
41.	Nene Hatun Tarihi Milli Parkı	Erzurum	2009	387	Erzurum’u ele geçirmek isteyen Ruslar Aziziye Tabyalarına saldırıp, nöbetçileri şehit ederler. Bu haber üzerine Erzurum halkı o zaman henüz 20 yaşında olan Nene Hatun’un önderliğinde kadın-erkek Aziziye Tabyasına koşarak büyük bir mücadele sonucunda tabyaları geri alırlar. Aziziye tabyası, tarih, kahramanlık, milli mücadele

TÜRKİYE'NİN MİLLİ PARKLARI

Şekil 1.2. Türkiye'deki Milli Parklar (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2012).

1.9. Çevre Eğitimi

1982 Anayasasının 56. maddesinde “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir" denilmektedir. Anayasa ve ona paralel olarak çıkartılmış olan 2872 Sayılı Çevre Kanunu da, çevrenin korunması ve geliştirilmesi için hem devlete hem bireylere aktif olarak katılmaları gereken bir görev vererek, çevre hakkını birçok gelişmiş ülkede kabul edilen çağdaş bir yaklaşımla ele almaktadır. Çevreyle ilgili olarak, tüm bireylerin hak ve görevleri bakımından çok büyük önemi olan çevre bilincinin ve duyarlılığının geliştirilmesi için, çevre eğitiminin çok ciddi bir şekilde ele alınıp uygulanması gerekmektedir (Gedik ve diğ., 1997).İnsanlara, bireysel ve toplumsal olarak çevreye yönelik duyarlı davranış mantığı kazandırmak; ancak onlara verilecek doğru ve yeterli bir çevre eğitimi ile mümkün olabilir (Yıldırım ve diğ., 2010).

Moseley (2000)'e göre; çevre eğitimi, çevre ve ilgili konularda bilinçli, mevcut çevre problemlerinin çözümüne katkı sağlayacak ve yenilerinin oluşumunu engelleyebilecek bilgi, beceri, tutum, güdü, kişisel ve toplumsal görev ve sorumluluklara sahip bir dünya nüfusu geliştirme amacı olan, yaşam boyu süren disiplinler arası bir yaklaşımdır.

Çevre eğitimi; insanların doğal çevrelerini, çevreyi oluşturan bileşenleri ve bu bileşenler arasındaki ilişkileri kavratmayı, bu doğal ilişkinin bozulmamasını sağlayacak düzeyde bilince sahip, doğa ile nasıl uyum içinde yaşayabileceğini bilen, çevre konularında etkin ve sorumluluk alabilen bireyler oluşturmayı amaçlar (Yıldırım ve diğ., 2010).

1.9.1. Çevre Eğitiminin Amacı ve Önemi

Şimşekli ve diğ.(2005) çevre eğitiminin amacını, “bireylerin ve toplumların çevre ve çevre sorunları hakkında bilinç ve duyarlılık kazanmalarını, bilgi ve deneyim sahibi olmalarını, çevreyi koruma ve iyileştirme yönünde değer yargıları kazanmalarını sağlamaktır” şeklinde belirtmişlerdir (s.176).

Çevre eğitimin amacı, insanların ekolojik çevrelerini ve bu çevre içindeki yerinin kavramalarına, aynı zamanda, bireylerin, insan toplumlarının gezegenle nasıl uyum içinde yaşayabileceklerine ilişkin görüş geliştirmelerine, etkin ve sorumlu bir katılım için gerekli becerileri kazanmalarına yardım etmektir. Çevre eğitiminin kökleri doğayı ve doğal kaynakları koruma eğitiminden farklıdır. Ancak, çevre hareketi doğayı koruma etkinliklerinden farklı olduğu gibi çevre eğitimi de, doğayı ve doğal kaynakları koruma eğitiminden farklıdır. Çevre eğitimi, toprak, su, orman gibi doğal kaynakları geliştirme ve korumaya ilave olarak biyosfer, biyomlar ve ekosistemleri içine alacak zamanla çevre eğitimi, dünya vatandaşlarını çevre eğitimi hakkında bilgilendirmekten öteye gidip, onları, çevre yönetiminde istekli ve becerili katılımcılar haline getirmeyi hedefleri arasına almıştır (Aydoğdu ve Gezer, 2007).

Çevre bilinci yüksek fertlerden oluşan bir toplum yaratmak üzere gereken eğitimin temel hedefleri Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çevre Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda aşağıdaki şekliyle sıralanmıştır:

- a) "İnsan etrafında gelişen çevre ve doğa olaylarına karşı daha hassas bir yaklaşım olanağını yaratacak ve çevredeki olayları duyu organları yolu ile algılayabilecek,
- b) Yapay çevre ile doğal çevrenin özelliklerini karşılaştırmalı olarak çözümleyip, aralarında etkileşim ağını inceleyebilecek,
- c) Çevre araştırmaları yapabilmek için gerekli teknik ve metotları öğrenip uygulayabilecek,
- d) Çevre bilimleri ile diğer disiplinler arasındaki dinamikleri ve kaçınılmaz bağlantıları inceleyip kavrayabilecek,
- e) Karar verme yeteneği gelişmiş, böylece çevre sorunlarını tanımlayıp çözümlemeyi gerçekleştirebilecek işlev ve becerileri kazanmış,
- f) Çevre ile ilgili olayları izleyip kişinin ister yakınında ister uzağında meydana gelmiş olsun bu olaylarla bütünleşmesinin önemini hisseden,
- g) Yakın çevresinde ve kendi yaşam ortamında doğayı koruma felsefesini geliştirip tatbik edebilen,
- h) Sosyal yaşamında gerekli olan özellikleri (özgüven, sorumluluk, yaratıcılık, kendini diğerlerine anlatabilme, inandığını uygulayabilme gibi) gelişmiş,

i) Sahip olduğu değer yargılarının neler olduğunu bilen ve diğer kişilerin aynı değer yargılarına sahip olmaması halinde doğan çelişkileri uzlaşma ile nasıl giderebileceğini bilen,

j) Doğal çevrenin özelliklerini bozmadan hatta korumak ve geliştirme yapabilecek sosyal faaliyetler yaratabilen veya bunlara katılan fertler eğitilmelidir” (Devlet Planlama Teşkilatı, 1995, s.176).

Eğitimin; insan hayatında doğumdan başlayıp, ölene kadar alınması gereken bir süreci kapsadığı gerçeğinden hareketle, her yaştaki ve meslekteki kişilere belli bir program dahilinde çevre eğitiminin ve bilincinin verilmesi gereklidir. Çevre eğitimi sürekli ve dengeli kalkınma sistemi içerisinde yaşamın her aşamasında ve toplumun tüm kesimlerini içine alan bir boyutta ele alınmalıdır (Gedik ve diğ., 1997). Yıldırım ve diğ. (2010)’ a göre; insanlara, bireysel ve toplumsal olarak çevreye yönelik duyarlı davranış mantığı kazandırmak; ancak onlara verilecek doğru ve yeterli bir çevre eğitimi ile mümkün olabilir.

Varolma ve gelişim için gerekli olan doğal koşulların eksik olduğu durumda insan açısından tüm sosyal problemler anlamını kaybeder. Bu yüzden çevre eğitimi, eğitim sisteminin esaslarından birini oluşturmalıdır. Eğer tarih ve edebiyatı kültürel değerlere sahip çıkmak, fen bilimlerini doğa kanunlarını bilmek için öğrenmek gerekiyorsa, çevre eğitimi de insanoğlunun gelecek yaşamının gelişiminin sağlanabilmesi için şart olan; doğaya karşı insancıl davranışın oluşturulması, doğayı geliştirmek için izin verilecek ölçütün belirlenmesi, özel sosyal-doğacı kanunların ve davranış normatiflerinin belirlenmesi için gereklidir (Şimşekli ve diğ., 2005).

1.9.2. Çevre Eğitiminde Olması Gerekenler

Birey; belli bir bilgiyi neden öğrenmesi gerektiğini bilmeli, bu bilgiyi nerede, nasıl ve hangi amaçla kullanacağını kavramalı, bu bilgiye sahip olmanın kendisine ne kazandıracığını kestirebilmelidir (Nazlıoğlu, 1988). Afacan (2011)’a göre öğrencilerin çevreyi koruma konusunda olumlu tutum geliştirmeleri için çevre problemleri sorun tabanlı olarak ele alınmalıdır. Bu sayede öğrenci konuyu bir sorun olarak görüp bu konuda harekete geçmeye istekli olur.

Tiflis bildirgesine göre, çevre eğitiminin esasları maddeler halinde şu şekilde belirlenmiştir (Ünal ve Dımışkı, 1999):

- Çevre eğitimi, çevreyi doğal, yapay, sosyal ve teknolojik öğelerden oluşan bir bütün olarak ele almalıdır.
- Okul öncesi eğitimden başlayarak tüm eğitim aşamalarında, ömür boyu sürecek bir eğitim olmalıdır.
- Her disiplinden ilgili kısımları, dengeli şekilde bir araya getiren disiplinler arası yaklaşımla yürütülmelidir.
- Yakından uzağa ilkesine bağlı olarak temel çevre sorunları sırasıyla yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası açılardan ele alınmalıdır.
- Mevcut ve potansiyel çevre şartları, tarihsel ve kültürel açılardan da incelenmelidir.
- Çevre sorunlarına karşı, önlem ve çözüm için yerel, ulusal ve uluslar arası işbirliğinin önemini vurgulamalıdır.
- Kalkınma ve büyüme için yapılan planlamalarda çevre konusu da göz önüne alınmalıdır.
- Öğrencilerin çevre eğitiminde rol almaları, karar vermeleri ve verdikleri kararların sonuçlarını kabul etmeleri için fırsat verilmelidir.
- Erken yaşlarda öğrencilerin kendi toplumlarına yönelik çevre duyarlılığı üzerinde özellikle durulmalıdır.
- Öğrencilerin çevre sorunlarının nedenlerini kendilerinin bulmasına yardım edilmelidir.
- Uygulamalı etkinlik ve ilk elden deneyimler önemsenmeli, öğretme stratejileri planlanırken bu duruma dikkat edilmelidir.

Yıldırım ve diğ. (2010)'e göre etkin bir çevre eğitimi için aşağıdakiler yapılmalıdır.

- Çevre eğitimi disiplinler arası bir yaklaşımla, diğer bilim dallarının dengeli bir işbirliği ile yürütülmelidir.

- Öğrencilerin değişik coğrafi bölgelerdeki çevre şartları hakkında fikir sahibi olmaları için; sadece yerel ya da bölgesel değil, ulusal ve uluslar arası boyutlarda da ele alınmalıdır.

- Eğitim, sadece öğrencilere değil, tüm halka yönelik olmalıdır. Örneğin insanlara çevre kirliliği, ormanlar, toprak kayması, erozyon, biyolojik çeşitlilik, yok olan türler, biyolojik açıdan çok önemli olan relik ve endemik türler gibi konularda bilgilendirici, uygulamalı seminerler verilmelidir.

- Dünyada yaşamın kaynağı olan güneş ışığı enerjisini, klorofilleri sayesinde kimyasal bağ enerjisine dönüştürerek yeryüzüne indirebilen tek canlı grubu olan yeşil bitkilerin, diğer canlılar için ne kadar önemli olduğu kavratılmalıdır. Bu bilince sahip bireylerin bunun önemini kavrayarak çevreyi koruma ve ağaçlandırma çalışmalarına daha istekli olarak katılacakları açıktır.

- MEB ile Çevre ve Orman Bakanlığı gibi birimlerin öncülüğünde ağaç dikimi, bitki korumacılık gibi aktiviteler düzenlenerek halka doğa sevgisi aşılanmalıdır.

- Çevre ile ilgili kurum ve kuruluşlar ile üniversiteler gibi eğitim kurumlarının işbirliği içinde çalışması sağlanmalıdır.

- Doğanın en iyi doğada unutulmamalı, uygulamalı etkinliklerle; çevre hakkında öğrenmek-öğretmek amacı güdülmelidir. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen ekoloji temelli doğa eğitimleri ve öğrencilere yönelik doğa kamplarına yeterli katılımın sağlanması için eğitimciler ve veliler takipçi olmalı, aynı zamanda bu doğa eğitimlerini düzenleyen ekiplerin de eğitime alacakları kişi sayısının artırılması ile daha çok kişiye ulaşılması sağlanmalıdır.

- Türkiye’ de eğitim- öğretimin temel taşlarından olan öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinde mutlaka çevre ile ilgili eğitim almalarına sağlamak amacı ile lisans eğitimi programlarında ve ders içeriklerinde düzenlemeler yapılmalıdır

1.9.3. Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Çevre eğitiminin genel eğitim sistemi içerisinde özel bir eğitim alanı olarak gündeme gelmesi, çevre sorunlarına çözüm arayışlarının yoğunlaştığı 1970’li yıllara denk gelmektedir. Çevre eğitiminin, sanayi devriminin yol açtığı çevre bozulmasının ele alındığı ve çözüm yollarının bulunmaya çalışıldığı 1970’li yıllardan itibaren çevre korumanın vazgeçilmez bir aracı olarak gündeme geldiği görülmektedir (Özdemir, 2007).

1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı (United Nations Conference on The Human Enviroment) ile çevre eğitimi konusu küresel bir boyut kazanmıştır. Konferans bildirgesindeki “insanlık, şimdiki ve gelecek nesiller için çevreyi korumak ve iyileştirmek mecburiyetindedir” ifadesiyle dikkatler, insanların çevrelerine dönük tutum ve davranışlarına çekilmiştir (Aydoğdu ve diğ., 2007, s.210).

Ardından 1975 yılında çevre eğitimi konusundaki yetersizliklerin giderilmesi amacıyla; UNESCO ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın işbirliği ile “Uluslararası Çevre Eğitimi Programı” hazırlanmıştır. Bu programın ardından ilk kez 1977 yılında Tiflis’te bakanlar düzeyinde uluslar arası bir çevre eğitimi konferansı düzenlenmiştir. İlk kez bu kadar güçlü bir şekilde “küresel düzeyde çevre eğitimi” fikrinin getirildiği Tiflis Bildirgesi, çevre eğitiminin bugünkü eğitim sistemlerinde yerini almış olmasında bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu bildirme ilk kez ulusal ve uluslar arası düzeyde çevre eğitiminin nitelik ve amaçlarını vurgulamıştır (Yıldırım ve diğ., 2010).

1992 yılında Rio de Janerio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda eğitime sürdürülebilir kalkınma boyutu getirilmişti. Sürdürülebilir kalkınma “insanlığı şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılama potansiyelini artırmak için kaynakların kullanılmasında, yatırımların niteliğinde ve teknolojik gelişimin yönlendirilmesinde yer alan değişim süreci” olarak tanımlanmıştır. 1997 yılında, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun çalışma programına katkıda bulunmak amacıyla Selanik’te, Uluslararası Çevre Toplum Konferansı: Sürdürülebilirlik için Eğitim ve Toplum Bilinci başlıklı konferans düzenlendi (Aydoğdu ve diğ., 2007).

Özellikle 80’li yılların ortasından sonra önem kazanmaya başlayan sürdürülebilir kalkınma düşüncesi, giderek sürdürülebilir çevre eğitimine doğru ivme kazanmış ve günümüzde baskın bir görüş haline gelmiştir. UNESCO’nun, 1975–1995 yılları arasında uygulanan “Uluslar arası Çevre Eğitimi Programı”nı, “Sürdürülebilir Gelecek İçin Eğitim” programıyla değiştirmesi, buna bir örnek olarak verilebilir (Tanrıverdi, 2009).

Bugüne kadar yapılan uluslar arası toplantılara katılan ve sonuç bildirelerini imzalayan bir çok ülkede Çevre Bakanlıkları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerde ilgili

bölümler ve çeşitli sivil toplum örgütlerince bu ve benzeri programlar çerçevesinde çevre eğitimi çalışmaları yapılmaktadır (Şimşekli ve diğ., 2005).

1.9.4. Türkiye’deki Çevre Eğitimi

1924’ te Köy kanunu ve 1930’ da Belediye Kanunu ve Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nun çıkmasıyla çevrenin korunması ve çevre sağlığı denetimi belediyelere verilmiştir. Türkiye’de planlı kalkınma dönemine geçişten sonra hazırlanan kalkınma planlarına bakıldığında;

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)’ nda çevre için özel bir bölüm ayrılmamıştır. II. Beş Yıllık Kalkınma Planı(1968-1972)’ nde yine çevre konusuna değinilmemiştir. III. Beş Yıllık Kalkınma Planı(1973-1977)’ nda çevre sorunları ilk defa ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. IV. Beş yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)’ nda su, deniz, hava, toprak kirlenmesi ve erozyonu, gürültü ve dinlenme yerleri konularına yer verilmiştir. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)’ nda “Çevre Sorunları” başlığı altında çevre sorunlarıyla karşı karşıya bulunduğu dile getirilmiştir. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)’ nda, sağlıklı bir yaşam sağlanması; insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyarak, sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde doğal kaynakların yönetiminin sağlanması benimsenmiştir. 9.8.1991 tarihinde 443 sayılı Çevre Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre Bakanlığı kurulmuştur. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 7.9.1992 tarih ve 274 sayılı kararı ile çevre, sağlık, trafik, okuma dersi programı kabul edilmiş ve 1992-1993 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. VII.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000)’ nda, çevre yönetimine ve karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması ve toplumun her kesiminin çevre eğitimi konusunda eğitilmesi gerektiği belirtilmiştir (Aydoğdu ve diğ., 2007).

Çevre eğitimi, yaşam boyu eğitim sürecinin bir parçası olarak ele alınmalı ve çevre eğitimi yöntemleri hedef kitlenin bilişsel seviyesine uygun olarak planlanmalıdır (Şimşekli ve diğ., 2005).

Aydoğdu ve diğ. (2007), çevre eğitimini şu beş bölümde incelemiştir:

1.Örgün Eğitimde Çevre Eğitimi

- a- Okul Öncesi Programında Çevre Eğitimi
- b- İlköğretim Programında Çevre Eğitimi
- c- Ortaöğretim Programında Çevre Eğitimi
- d- Yüksek öğretimde Çevre Eğitimi

2.Yaygın Eğitimde Çevre Eğitimi

1.9.4.1. Örgün Eğitim

1.9.4.1.1. Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi

Okul öncesi yaş dönemindeki bir çocuk çevre kavramını kendi çevresi olarak algılar. Çevre eğitimi de çocuğun bilişsel seviyesi göz önüne alınarak çevresini algılamaya ve çevre duyarlılığını geliştirmeye yönelik olarak planlanmalıdır. Eğitimin temeli çocukların kendi deneyimlerini ön plana çıkaracak, gezi ve gözlem ağırlıklı somut etkinliklere dayanmalıdır (Şimşekli ve diğ., 2005).

Türkiye’de bugün uygulanmakta olan okulöncesi eğitim programı içerisinde çevrenin yeri bir hayli geniştir. Özellikle çocuğun kendi çevresini tanıması ve çevrenin imkanlarının farkına varmasının sağlanması çevre kavramıyla çocuğu tanıştırır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu okul öncesi öğretim programları kapsamında yer alan kazanımlarda çevre ile ilişkili olma, çevreyi tanıma gibi kavramlar üzerinde titizlikle durulmuş ve çevre bilincinin eğitime entegrasyonu bu ilk eğitim kademesinden itibaren yapılmaya çalışılmıştır (Afacan, 2011).

1.9.4.1.2. İlköğretimde Çevre Eğitimi

İlköğretim birinci kademedeki öğrenciler bilişsel seviye olarak somut işlemleri algılayabilir. Bu nedenle çevre eğitimi programları somut etkinliklere dayanmalıdır. Çocukların yakın çevrelerini ve bu çevrelerdeki doğal yaşam ortamlarını anlamalarını sağlayacak, gözlemlenebilir temeline dayalı, gözlemlerini değerlendirebileceği ve kendisinin bazı sonuçlar çıkarabileceği türden etkinlikler içermelidir (Şimşekli ve diğ., 2005).

İlköğretimin ilk yılında öğrenciler çevrelerini tanımak ve onu korumanın önemini öğrenirken, aynı zamanda çeşitli uygulamalarla bunu alışkanlık haline getirmeye yönelik bir eğitim de almaktadırlar. İlköğretim 2. Sınıf programı incelendiğinde, 1. sınıflardaki kadar yoğun olmasa da çevre kazanımlarının geniş yer kapladığı görülmekte ve öğrencilerin kişilik gelişiminin hızla devam ettiği bu dönemde pek çok alışkanlığı kazanmalarında önemli adımlar atılması amaçlanmaktadır. İlköğretim 3. Sınıflarda çevre konularının işleniş düzeyine bakıldığında gerek ders yoğunluklarının artması gerekse akademik başarı güdülerinin arttığı göz önünde bulundurularak çevre konularının yoğunluğunun 1. ve 2. sınıflara oranla azaldığı göze çarpabilir. Burada Türkçe dersinde “İnsan ve Çevre” teması altında yer alan okuma parçaları ile çevre güdüsü kazandırılmaya çalışılıyor. Ayrıca “Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasıyla öğrencilere bilinçli tüketici olmaları için yapmaları gerekenler öğretilip topluma ve çevreye duyarlı bireyler olmaları amaçlanıyor. 4. Sınıfta çevre kazanımları genellikle Fen ve Sosyal alanlarda yoğunlaşmaktadır. Özellikle ders sayısının artması ve Hayat Bilgisi dersinin Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji dersleri olarak branşlaşmasıyla birlikte, çevre konularına verilen önem de artmış, hem akademik bilgi hem de uygulama alanında çevre konusunun öğrencilerin hayatlarıyla ilişkilendirilerek öğrenilmesi sağlanmak istenmiştir. 5.sınıfta çevre konusunun fen ve teknoloji alanında yoğun biçimde işlendiği, bu dersin üniteleri içine olması gerektiği gibi serpiştirilmiştir (Afacan, 2011).

Şimşekli ve diğ. (2005)’e göre; 6-8. sınıf öğrencileri yakın çevrelerindeki bir problemi fark edip buna uygun çözüm yolları araştırabilecek seviyede oldukları için proje çalışmasına yönelik çevre eğitimi programları yapılmalıdır. Afacan (2011)’a göre ise “İlköğretim 2. kademe (6, 7 ve 8. Sınıflar) çevre eğitimi açısından incelendiğinde, çevre konularının 1. kademe derslerinden daha yoğun yer aldığı ve akademik bilgi açısından daha zengin olduğu görülmektedir” (s.82).

Yıldırım ve diğ. (2010) çalışmalarında ilköğretim dönemi öğrenilen bilgilerin davranışa dönüştürülmeye başlandığı bir eğitim basamağıdır. Bu yüzden çevre eğitimine yönelik konuların bu dönemde daha yoğun bir şekilde verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

1.9.4.1.3. Ortaöğretimde Çevre Eğitimi

Lise öğretiminde çevre için eğitimin temel amacı şöyle özetlenebilir: Eğitim ve öğretim sürecinden geçen bireylerin, çevre konularında sorumlu davranışlar sergileyebilmelerini sağlayan ve teşvik eden bilgi, beceri ve değer yargıları ile donanmış vatandaşlar olarak yetişebilmelerine yardımcı olmaktır. Temel ekoloji bilgisi, çevre konularında bilincin oluşması, araştırma ve değerlendirme, bilgiyi kullanma ve sorun çözüm tekniklerini kullanma gibi konularda temel çevre bilgileri kazandırılır (İleri, 1998).

Ortaöğretimde çevre eğitiminin ağırlıklı olarak işlendiği Biyoloji dersi 9. sınıfta zorunlu ve haftada iki saattir. Biyoloji dersinde çevre eğitimi “Bilinçli Birey-Yaşanabilir Çevre” ünitesinde ele alınmaktadır. Ortaöğretimde Biyoloji dersi yanında çevre eğitimine ağırlıklı olarak yer verilen dersler coğrafya dersleridir. Lise 9, 10, 11 ve 12. sınıf Coğrafya derslerinde başta “Çevre ve Toplum” öğrenme alanı olmak üzere, “Mekansal Bir Sentez: Türkiye” ve “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanları çevre eğitimini amaçlamaktadır (Yaşar, 2008).

1.9.4.1.4. Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi

Türkiye’de yüksek öğretimde baslıca üç amaca yönelik olarak çevre eğitimi yapılmaktadır: 1. Çevre Bilimci ve Çevre Mühendisliği Eğitimi, 2. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine çevre eğitimi verecek öğretmenlerin eğitimi ve 3. Seçimli çevre bilimi dersleri ile desteklenen lisans ve lisansüstü eğitim. Çevre, eğitim sürecinin en üst basamağı olan yükseköğretimin özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarında daha etkili ele alınması gerekir. Eğitim Fakülteleri ile Fen ve Edebiyat Fakülteleri programlarında çevre sorunlarını işleyen derslerin kredilerinin arttırılması zorunludur. Çevre bilinçli öğrencilerin yetiştirilebilmesi için, buna uygun öğretmenlerin ivedilikle en gelişmiş programlarla yetiştirilmesi gerekmektedir (Kızıroğlu, 2000).

Türkiye’de sayıları 115’e ulaşan üniversite ve çeşitli enstitülerinin bünyesinde bulunan çeşitli programlarda çevreye ilişkin konularda gençlere arzu edilen tutum ve davranışları kazandırmaya dönük bir çok ders yer almaktadır. Bu dersler arasında;

“Ekoloji”, “Çevre Sorunları”, “Türkiye'nin Çevre Sorunları”, “Çevre Hukuku”, “Çevre Felsefesi”, “Ekosistemler”, “Çevre ve İnsan” ve “Çevre Biyolojisi” sayılabilir. Bu derslerde ekosistemler ve bunların işleyişi ile insan-çevre ilişkileri sonucu ortaya çıkan çevre sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerileri anlatılmaktadır. Özellikle ziraat, orman ve çevre mühendisliği ile mimarlık, coğrafya ve biyoloji bölümleriyle, coğrafya, sosyal bilgiler, biyoloji ve sınıf öğretmenliği gibi programlara kayıtlı öğrenciler zorunlu çevre dersleri almaktadırlar. Diğer programlara kayıtlı öğrencilerden isteyenlere ise seçimli olarak “çevre” dersleri verilmektedir. Üniversitelerin lisansüstü programlarında da çok sayıda çevreye ilişkin dersler verilmekle beraber, çevre ve çevre eğitimi ile ilgili araştırmalar ve bu konudaki araştırma merkezlerinin sayısı hızla artmaktadır (Yaşar, 2008).

1.9.4.2. Yaygın Eğitim

Çevre bilinçlendirilmesinde yaygın eğitimin amacı, çevrenin insan temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için doğal kaynakların rasyonel olarak kullanımı, gelişigüzel kullanılmasının doğurduğu tükenme ve kirliliğin önlenmesi, çevrenin kendi kendini yenileme yeteneğini koruyabilmesi için kararlılığın sağlanması yönünde insanlarda olumlu davranış değişikliği meydana getirmektir. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış fertlere gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında onların; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmeler sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim-öğretim-rehberlik ve uygulama faaliyetlerinin tümüdür. Amacı, toplumu ve fertleri ekonomik ve sosyal yönden dinamik hale getirmektir (Gedik ve diğ., 1997).

Yerel yönetimler, okullar, gençlik merkezleri, halk evleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli yaygın eğitim kuruluşları, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ordu Eğitim Merkezleri ve sivil toplum kuruluşları çevre için bilgilendirme ve bilinçlendirme etkinlikleri içinde yer almaktadır (Türkiye Çevre Atlası, 2003).

1.9.5. Milli Parklarda Çevre Eğitimi

Çevre eğitimi, toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif olarak katılımının sağlanması ve sorunların çözümünde görev almak olarak tanımlanabilir (Alım, 2006).

Çevre (doğa) eğitiminin en kısa tanımı doğanın dilinin öğrenilmesidir. Bu eğitimin sonucunda, eğitim süresi kısa dahi olsa katılanların dünya görüşlerinde köklü değişiklikler meydana gelir. Aynı süreli hiçbir eğitim; kişinin evrene, yaşama ve olaylara bakış açısında ekolojik bir çevre eğitiminde olduğu kadar köklü değişiklikler yapamaz (Ozener, 2004).

Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimi ise; milli parklarda sürdürülen doğal, tarihi ve kültürel temelli bilimsel çevre eğitiminden oluşmaktadır. Milli park eğitimi ile, milli parkların ve yakın çevresinin bulunduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bireylere tanıtılarak onlara park niteliklerini gözleme, buradaki dengeyi, renk, biçim ve estetiğindeki çeşitliliği ve özgünlüğü anlayabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Milli park eğitimi sonucunda bireylerin park niteliklerini gözleme ve onu okumada kendilerine özgü bir tarz geliştirmeleri ve sorumluluk kazanmaları beklenmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değerleri bir arada sunabilen milli parklarda katılımcılara ekoloji temelli bütüncül bir eğitim sunmak, bu yolla katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmek milli park eğitiminin başlıca amaçları arasındadır (Ozener, 2003).

Çevre eğitiminde milli parklar salt çevre eğitimi konularına ev sahipliği yapmamakta, aynı zamanda eğitim için bulunmaz bir ortam ve araç olarak kullanılabilir. Bu alanların ulusal ve uluslararası anlamı, önemi ve tanınırlık düzeyleri, eğitime katılanlar ve eğitmenler içinde ayrı bir değer ve saygınlık ifade etmektedir. Günümüzde sadece doğa koruma ile ilgili değil başka sektörler de meslek içi eğitimleri için eğitim ortamı olarak milli parkları tercih etmektedir. Kaldı ki milli parkların kaynak değerlerine bağlı olarak kırsal kalkınmaya katkı sağlayacak ekolojik tarım ve hayvancılık, eko turizm, turizm rehberliği, kuş gözlemciliği gibi konularda da pek çok eğitime olanak sağlaması söz konusu olmaktadır (Kurdoğlu, 2005). Çok sayıda kaynak değere sahip milli parkların sürdürülebilir kullanım çerçevesinde bir arada

değerlendirilmesi milli park eğitiminin önemini arttırmaktadır. Milli park eğitimiyle, milli parkların eko turizm amaçlı kullanılabilmesi için bilimsel alt yapı teşkil edilmektedir. Milli park eğitimine bağlı olarak gelişen bireysel milli park bilinci zamanla toplumsal çevre bilincine dönüşecektir (Yaşar, 2008).

Türkiye’de başta Balıkesir Kuşçenneti Millî Parkı ve Sultan Sazlığı Milli Parkı’nda doğal çevre müzeleri tesis edilmiş olup, sayıları artırılmalıdır. Bu tip çevre ve doğa eğitim merkezlerinin kurulması ve vatandaşın eğitilmesine sunulması gibi hususların 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2783 Sayılı Milli Parklar Kanunu’nda yer verilmemesi bir eksikliklerdir. Aynı kanunun altıncı bölümünde belirtilen Milli Park Fonu’nun bu amaçlar için kullanılmasında büyük yararlar vardır. Zira adı geçen doğa eğitim merkezinin okul dışı çevre eğitimine katkısı büyüktür (Kızıroğlu, 2001).

Türkiye’de doğa eğitim merkezleri yanı sıra kültürel ve tarihi değerleri de kapsayan milli park eğitim merkezleri tesis edilmelidir. Bunlar Kültür ve Turizm, Çevre ve Orman ile Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından düzenlenmelidir. Kültürel ve Doğal Yaşam İçin Eğitim Merkezleri’nin amaçları şu şekilde olmalıdır;

1. Bölgeyi tarihi, kültürel ve doğal açıdan tanıtıcı olmalıdır.
2. Tarih, kültürel yapı, doğa ve doğa korumaya ait ilgi artırılarak, doğayı ve yöreyi bizzat yaşamayı amaçlayıcı olmalıdır.
3. Milli değerler ve doğayla ilgili davranış şeklini biçimlendirici görevleri vardır.
4. Koruma stratejileri geliştirip yaymaya, milli değerlerin korunmasına ve doğayı keşfetmeye yardımcı olmalıdır (Deniş, 2007).

Milli parklarda kurulan merkezlerde, oraya gelenlere bilgi ve eğitim verilmesinin yanı sıra onların doğa koruma sorunlarına ve bölgedeki tarihi, kültürel öğelere ilgi duymaları sağlanır. Bu şekilde ziyaretçilerin bu tarihi, kültürel yapı ile bitki ve hayvan türlerini, doğal yaşama alanlarında daha bilinçli gözlemleri için bilgilendirilmeleri amaçlanır. Böylece doğayı, doğada bizzat yaşayarak biyolojik ve kültürel görüşleri geliştirilmiş olur. Bu durum onları tarih, doğa ve çevrenin insan etkisi ile tahrip edilmemesi hususunda duyarlı hale getirir. Yaparak ve yaşayarak gelişen bu duyarlılık daha kalıcı izli olur (Öztura, 2010).

Çevre eğitiminin mümkün olduğu kadar erken yaşlarda ve doğayla doğrudan bir ilişki içerisinde başlaması gereklidir. Çevre bilincinin yerleşmesinde doğayla etkileşim

büyük bir pay sahibidir. Ayrıca doğal çevre, çocukların ruhsal sağlığının gelişmesinde de önemli roller üstlenmektedir (White ve diğ., 2001).

Türkiye’de çevre eğitimi kapsamında milli park eğitimine ilişkin en ayrıntılı değerlendirme 11. sınıf seçmeli “Turizm” dersinde yer almaktadır. “Tabii Varlıkların Turizm Bakımından Değerlendirilmesi ve Korunması” “Kültür ve Sanat Varlıklarının Turizm Bakımından Değerlendirilmesi ve Korunması” ünitesinde çevre ve milli park değerleri ile korumaya yönelik sorumluluk ve bilinci işlenmektedir. Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitiminin amacına ulaşması için geniş kitlelere sözü edilen eğitimin verilmesi gerekmektedir. Geniş kitlelere milli park eğitimi verilebilmesi için tüm eğitim kademelerinde başta coğrafya dersleri olmak üzere çevre konularının işlendiği ilgili derslerde de milli park eğitimi üzerinde durularak toplumun bu konuda zamanla bilinçlenmesi gerekmektedir. İlköğretim ve ortaöğretime yönelik olarak hazırlanan yeni öğretim programlarında çevre bilincinin geliştirilmesini sağlayan konuların ağırlığının artmasına rağmen yeterli olmadığı gözden kaçmamaktadır. Aynı şekilde çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimine ilişkin yaklaşımların da çok sınırlı kaldığı görülmektedir. Ders programlarında çevre eğitimi ile konulara doğal, tarihi ve kültürel temelli milli park eğitimi konularını eklemek bir zorunluluktur. Çünkü gerek milli parkların “şehir parkı” ya da “piknik yeri” şeklinde algılanmaması ve gerekse milli park değerlerinin sürdürülebilir kullanımının sağlanması ancak buna bağlıdır (Yaşar, 2008).

1.10. İlgili Araştırmalar

Aytaç (2003) çalışmasında Murat Dağı’nda var olan doğal kaynakların sürdürülebilir ilkeler çerçevesinde, korunması ve kullanılması ve çalışma alanının bir koruma alanı olarak planlanmasını amaçlamıştır. Çalışması ile Murat Dağı’nın doğal ortam potansiyeli değerlendirilip saha biyosfer rezerv alanı olarak planlanmış, ancak Murat Dağı ve çevresinde ayrıntılı jeomorfoloji çalışmalarına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında saha için önerilen alternatif turizm faaliyetleri ve turizm arzı açısından sahada fiziksel, çevresel, sosyal, psikolojik taşıma kapasitesinin hesaplanması gerektiğini belirtmektedir.

Kaplan (2003) Doğa Koruma Çalışmaları ve Yasalarımız adlı çalışmasında; dünyada ve ülkemizde milli park ve benzeri korunan alanlar ile ilgili tarihsel gelişmeleri ortaya koymak ve bu gelişmelere paralel olarak, ülkemizde milli park ve benzeri korunan alanlar ile ilgili yaşanan yasal gelişmeleri, mevcut yasal gelişmeleri değerlendirmek, doğa koruma ile ilgili yapılan çalışmaları ortaya koyarak 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu çerçevesinde bu alanda yapılanlar, yapılması gerekenler konusunu değerlendirmek, korunan alanlar için uygun yasal ve yönetsel öneriler ortaya koymayı amaçlamıştır.

İnsan- doğa ilişkilerinin gelişimi ve peyzaj tasarımında 'doğal' stilin 20. yüzyılda önem kazanmasının nedenlerini araştıran Özgüner (2003) çalışmasında tarih boyunca insanların doğaya karşı değişen davranış biçimleri ve davranışlardaki bu değişimlerin peyzaj tasarımı ve uygulamalarına yansımaları araştırmıştır. Söz konusu davranışların sonucu olarak ortaya çıkan iki zıt stil (klasik stil ve doğal stil) tanımlanmış ve bunların tarihsel gelişimini incelemiştir. Ayrıca doğal stilin 20. yüzyılda yeniden popüler olmasının nedenleri açıklanmıştır.

Rodrigues ve diğ. (2004) araştırmalarında, gün geçtikçe genişleyen, Uluslararası Koruma ağının, yeryüzü alanının yaklaşık % 11,5' ini kaplamakta olduğunu, ancak dünyada koruma altında olmayan tropikal ve subtropikal yağmur ormanlarının eşsiz biyolojik çeşitliliğe sahip olduğu dolayısı ile Uluslararası Koruma ağının alınması gerekliliğini vurgulamışlardır.

Özdemir (2007) çalışmasında çevre eğitiminde öne çıkan yaklaşımları ve çevre eğitiminin kapsamını tüm yönleriyle ele almaktadır. Çevre eğitimi süreçlerinin etkililiğini artırabilmek için hayata geçirilecek ilkeler ve izlenmesi gerekli stratejiler geniş bir bakışla ortaya koymaya çalışmakta ve sürdürülebilir gelişmeye yönelik çevre eğitiminin amaçlarını ve işlevlerini açıklamakta, bu doğrultuda yürütülecek çevre eğitimi süreçlerinde izlenmesi gerekli öğretim yöntemlerine ve uygulama süreçlerine yer vermektedir.

Deniş (2007) çalışmasında milli parklar çevresinde yaşayan 8. sınıf öğrencilerinin milli parka yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin milli parka yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarına, öğrencilerin milli parka yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğine, milli parka yönelik tutumların buldukları yerleşim biriminde ikamet

sürelerine bağılı olarak anlamlı şekilde değişmediğine ulaşmıştır. Ayrıca öğrencilerin milli parka yönelik tutumlarının milli parka daha önce gitmiş olmalarına göre anlamlı şekilde değişmekte olduğuna ve öğrencilerin milli parka yönelik tutumları ile yaşadıkları çevrede bulunan milli parka ne kadar önem verildiğine ilişkin düşünceleri bakımından anlamlı bir fark olduğuna ulaşmıştır.

Caner (2007) yaptığı araştırmada Türkiye'nin, AB doğa koruma politikasına uyumlu hale getirmesi gereken ulusal doğa koruma kriterlerine ilişkin mevcut durumun ve sorunların ortaya konmasını amaçlamıştır. Bu amaçla, uluslararası koruma kriterleri ayrıntılı olarak incelemiş, ardından Türkiye'deki doğa koruma ölçütlerine ilişkin mevcut durum ortaya koymuştur. AB'ne üyelik sürecinde doğa koruma konusunda yapılması gerekenlerin daha iyi anlaşılması için Natura 2000'e ilişkin bilgiler aktarıp ve Türkiye'nin bu bağlamda bulunduğu noktaya değinmiştir. Genel bir değerlendirmenin ardından ulusal doğa koruma kriterlerinde saptanan sorunlara ilişkin bir sonuç tablosu üretip ve bu sorunların giderilmesi için öneriler getirmiştir.

Shawn ve diğ. (2007) çalışmalarında, Kuzey Kanada'nın Boreal bölgesindeki, koruma alanlarının ve doğa mirası bölgelerinin kaplama alanları üzerine potansiyellerini belirlemiştir. Bölgesel düzeyde miras bölgelerinin etkili bir biçimde korunması, geleneksel koruma tedbirlerinin hedefe ulaşması için koruma planları geliştirmişlerdir.

Yaşar ve şeremet (2008) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de milli park eğitimi ve milli park eğitimine ilişkin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı incelemişlerdir. Türkiye'de doğal, tarihi, kültürel temelli çevre eğitimi içerisinde önemli bir yeri olan milli park eğitimi çalışmalarını ve bu konuda alınan mesafeyi gözler önüne sermeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda milli park ziyaretçilerinin Milli park eğitimi bakımından gerekli bilinç, tutum ve davranışa sahip olmadıkları sonucuna varmışlardır.

Özbay (2008) çalışmasında, doğa koruma alanı sınıflandırmasında önemli bir yeri olan tabiat parklarında etkin bir yönetim planının nasıl olacağı sorusundan yola çıkarak, yönetim planı sürecinin incelenmesi ve örnek alan olarak seçilen Ayvalık Adaları Tabiat Parkı için etkin bir yönetim planı önerisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Korunan alanlardaki kurumların yetki karmaşası, korunan alandaki yetersiz kaynak araştırmaları, planın özellikle uygulama kısmında büyük problemlere neden olan yerel halk katılımının yetersizliği gibi sorunların çözümü için etkili bir yönetim planı sürecinin gerektiği sonucuna varmıştır.

Ak (2008) çalışmasında ilköğretim öğretmen adaylarının çevre yönelik bilinçleri ile okudukları bölümün ve cinsiyetlerinin ilişkisini incelenmiştir. Çevreye yönelik derslerin yoğun olduğu Fen ve Teknoloji bölümü yönünde olması beklenen anlamlı farklılığın diğer bölümler yönünde olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca cinsiyet ile Çevre Bilinci Ölçeğinin bazı alt bölümleri arasında anlamlı farklılığın olduğunu tespit etmiştir. Bu anlamlı farklılığın erkekler lehine olduğunu belirtmiştir.

Tanrıverdi (2009) çalışmasında sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarını değerlendirmiştir. Çalışmada, ilköğretim programlarında yer alan öğrenci kazanımlarının sürdürülebilir çevre eğitiminin gerekleriyle hangi oranda örtüştüğünü ortaya koymayı amaçlamıştır. İlköğretim programlarında yer alan kazanımların çoğunlukla bilgi ve tutum geliştirmeye yönelik kazanımlar olduğunu, ancak beceri, anlayış ve değer geliştirmede yetersiz olduğunu; ayrıca programların sürdürülebilir çevre eğitiminden çok, çoğunlukla yaşadığımız çevreyi koruma anlayışına odaklı hazırlandığını saptamıştır.

Öztura (2010) yaptığı çalışmada Truva Tarihi Milli Parkı, Kaz Dağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de milli park kavramı ve eğitimi üzerine görüşlerinin değerlendirilmesini incelemiştir. Çalışma milli park ziyaretçilerinden (yerli) hareketle ülkemizde “milli park” kavramına ve “milli park eğitime” ilişkin park ziyaretçilerinin görüşlerinin ortaya konulması ve milli park kavramının algılanması, milli park eğitimi konusunda nerede bulunduğumuzu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda milli park ziyaretçilerinin Milli Park kavramı konusunda gerekli bilinç, tutum ve davranışa sahip olmadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Karakaş (2010) yaptığı çalışmada öğretmenlerin yaşadığı çevrede bulunan milli parka ilişkin tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin milli parka yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu, öğretmenlerin milli parka yönelik tutumları cinsiyete ve görev sürelerine göre anlamlı bir fark göstermediği, öğretmenlerin milli parka yönelik tutumları milli parkı daha önce ziyaret edip etmemelerine göre anlamlı fark göstermediğine ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenlerin milli parka yönelik tutumları ile milli parkı ziyaret amaçları arasında ve milli parka ne kadar önem verildiğine ilişkin düşünceleri açısından anlamlı fark olmadığına ulaşmıştır.

Demir (2010) yaptığı çalışma ile İspir-Yedigöller ve çevresine ait farklı format ve içerikteki verilerin CBS kullanılarak birbirleri ile ilişkilendirilmesi ve gerekli arazi çalışmaları yürütülmesi sonucunda, Doğa Koruma alanlarının belirlenmesi hedeflemiştir. Yaptığı değerlendirme sonuçlarına göre, araştırma alanı doğa koruma kriterleri yönünden incelenmiş ve koruma gerekliliği ortaya koymuştur.

Kalender (2010) sürdürülebilir kalkınma eğitimi olarak da bilinen doğa eğitimlerinin gelişimi, mevcut durumunun ortaya konması ve eksikliklerin belirlenmesi amacı ile yaptığı çalışmada, Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında yapılan doğa eğitimlerinde, TÜBİTAK tarafından hazırlanan ve katılımcılara proje yürütücüleri tarafından uygulanan anketleri değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda uygulamalı doğa eğitiminin, değişik uzmanlık alanlarına sahip katılımcılar üzerinde benzer etkiler bıraktığı, ülkemizde uygulamalı eğitimlerin yetersiz olduğu ve on gün süren eğitimlerin doğanın dilinin öğrenilmesinde katılımcılara ölçülebilir oranda farkındalık kazandırdığını belirlemiştir.

Afacan (2011) yaptığı çalışmada Türkiye'nin 1995'te tanışmış olduğu uluslar arası bir çevre eğitimi projesi olan GLOBE Programının tanıtılması; zaman içerisinde geçirmiş olduğu yolculuk ve okullarda bugünkü durumunu incelemiştir. Çevre eğitimi alanında GLOBE'un etkinliğini araştırmıştır. Sonuç olarak GLOBE'un Türkiye'de birçok okulda hiç uygulanmamış olması, bir kısmında ise bir süre uygulandıktan sonra bırakılmasının nedenleri araştırılmış ve uygulama sırasında birtakım eksik ve yanlışlar ortaya konduğunu belirtmiştir.

Ünal (2011) çalışmasında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreyle ilgili bilgileri ve çevreyle ilgili tutumlarının ölçülerek mevcut durumlarının cinsiyet, öğrenim gördükleri yer ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesini amaçlamıştır. Cinsiyet, öğrenim gördükleri yer ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre öğrencilerin çevreyle ilgili bilgileri ve tutumlarının değiştiği buna karşılık sınıf düzeyi ve öğrenim görülen yerin ortak etkisine göre ise değişmediğini belirlemiştir. 12 öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede kullanılan açık uçlu sorular ve görüşme sorularının analiz sonuçlarına göre ise öğrencilerin çevre kavramlarıyla ilgili düşük bilgi düzeyine ve birçok kavram yanlışlığına sahip olduğunu belirtmiştir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu bölüm; araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt başlıklarından oluşmaktadır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Fen ve Teknoloji öğretmen adaylarının milli parklar ve milli parklarda çevre eğitime yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış nitel bir araştırmadır. Şimşek ve Yıldırım (2006)'a göre nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır. Araştırma Fen ve Teknoloji öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla verilerin kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplandığı betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışmalar, adından da anlaşılacağı gibi, üzerinde çalışılan olguya ilişkin özellikleri betimlemek amacıyla yürütülür (Borg ve diğ., 1993). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmen adaylarının kişisel bilgileri için kapalı uçlu sorular, milli parklar ve milli parklarda çevre eğitime yönelik görüşlerini belirlemek için açık uçlu sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar nitel çözümleme yolları kullanılarak kodlanmış, frekans ve yüzde değerleri hesaplanarak sunulmuştur.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören ve 2011-2012 eğitim- öğretim yılı güz döneminde ders alan 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 503 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Evreninin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ancak öğretmen adaylarının uygulama sırasında okulda çeşitli nedenlerle bulunmadıklarından 420 öğretmen adayına ulaşılmıştır, bu adaylardan 4 tanesi hiçbir soruyu yanıtlamadığı için örnekleme alınmamıştır.

2.2.1. Çalışmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Profilleri

Araştırmanın örneklemini oluşturan 416 öğretmen adayının profilleri incelenmiş ve Çizelge 2.1.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Öğretmen adaylarının demografik özellikleri

Demografik özellikler	f	%
Cinsiyet		
Kız	264	63,46
Erkek	152	36,54
Okuduğu sınıf		
1.sınıf	117	28,12
2.sınıf	119	28,60
3.sınıf	101	24,28
4.sınıf	79	18,99
Öğrenim türü		
1.öğretim	202	48,56
2.öğretim	214	51,44
Mezun olunan lise türü		
Genel	264	63,46
Meslek	19	4,57
Anadolu	94	22,60
Fen	1	0,24
Diğer	38	9,13

Çizelge 2.1. incelendiğinde öğretmen adaylarının % 63,46'sının kız, % 36,54'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. 416 öğretmen adayından % 28,12'si 1. sınıf, % 28,60'ı 2.sınıf, % 24,28'i 3.sınıf, % 18,99'u ise 4.sınıf öğrencisidir. Öğretmen adaylarının % 46,56'sı I.öğretim, % 57,93'ü ise II. öğretim de öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının % 63,46'sı genel lise, % 4,57'si meslek lisesi, % 22,60'ı Anadolu lisesi, % 0,24'ü fen lisesi, % 9,13'ü ise diğer liselerden mezun olmuştur.

Öğretmen adaylarının “En uzun süre yaşadığınız ilde milli parklar var mıdır? Varsa adlarını yazınız” sorusuna verdikleri cevapların okudukları sınıflara göre dağılımı Çizelge 2.2' de verilmiştir.

Çizelge 2.2. Öğretmen adaylarının en uzun süre yaşadıkları ildeki milli parkları bilme durumları.

	Yetersiz		Kısmen		Yeterli	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
<i>1. sınıf</i>	55	13,2	22	5,28	6	1,44
<i>2. sınıf</i>	47	11,2	26	6,25	9	2,16
<i>3. sınıf</i>	44	10,57	27	6,49	5	1,20
<i>4. sınıf</i>	30	7,21	11	2,64	18	4,32
Toplam	176	42,31	86	20,67	38	9,13

Öğretmen adaylarının en uzun süre yaşadıkları ildeki milli parklara olan farkındalıkları incelendiğinde 116 öğretmen adayının en uzun süre bulunduğu ilde milli parklar bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle bulunduğu ilde milli park bulunan öğretmen adaylarının cevapları incelendiğinde; bulunduğu ildeki milli parkları bilmeyen ya da yanlış yerleri ifade eden cevaplar “yetersiz”, bulunduğu ildeki milli parkların bir kısmını belirten cevaplar “kısmen”, bulunduğu ildeki milli parkların tamamını ifade edenler ise “yeterli” olarak kodlanmıştır. Öğretmen adaylarının % 42,31’inin yetersiz, % 20,67’sinin kısmen, % 9,13’ünün ise yeterli cevap verdikleri görülmüştür.

Öğretmen adaylarına daha önce milli parklara gittiniz mi gittiyseniz adlarını yazınız sorusuna verdikleri cevaplar Çizelge 2.3.’te verilmiştir.

Çizelge 2.3. Öğretmen adaylarının milli parklara gidip gitmeme durumlarının okudukları sınıflara göre dağılımları.

	Gittim				Gitmedim	
	Gittiği milli parkların adlarını doğru ifade eden		Gittiği milli parkların adını belirtmeyen ya da yanlış belirten		<i>f</i>	<i>%</i>
	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>		
<i>1. sınıf</i>	20	4,8	40	9,61	57	13,70
<i>2. sınıf</i>	31	7,45	34	8,17	54	12,98
<i>3. sınıf</i>	38	9,13	26	6,25	37	8,89
<i>4. sınıf</i>	26	6,25	16	3,84	37	8,89
Toplam	115	27,64	116	27,88	185	44,47

“Daha önce milli parklara gittiniz mi?” sorusuna öğretmen adaylarının % 55,52’si gittim, % 44,47’si ise gitmedim yanıtını vermiştir. Milli parklara giden öğretmen adaylarından % 27,64’ü gittiği milli parkların adlarını doğru ifade ederken, % 27,88 gittiği milli parkların adlarını belirtmemiş ya da milli park olarak yanlış yerler ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenlerinin okuduğu sınıflar üzerine dağılımı Çizelge 2.4.’te verilmiştir.

Çizelge 2.4. Öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenleri.

	Piknik yapmak		Ders amaçlı		Bitki veya hayvan toplamak		Gezmek		Diğer	
	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>1. sınıf</i>	6	1,44	1	0,24	-	-	17	4,08	-	-
<i>2. sınıf</i>	4	0,96	3	0,72	-	-	27	6,49	-	-
<i>3. sınıf</i>	9	2,16	2	0,48	-	-	34	8,17	3	0,72
<i>4. sınıf</i>	8	1,92	4	0,96	1	0,24	21	5,04	3	0,72
Toplam	27	6,49	10	2,40	1	0,24	99	23,79	6	1,44

Milli parklara giden, gittiği milli parkları doğru ifade eden öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenleri incelendiğinde; % 6,49'u piknik yapma, % 2,40'ı ders, % 0,24'ü bitki veya hayvan toplama, % 23,79'u öğretmen adayı ise gezme nedeniyle milli parklara gittiğini belirtmiştir. 6 öğretmen adayı yürüyüş, izcilik, doğa kampı, fotoğraf çekmek gibi diğer nedenler ile milli parklara gittiklerini belirtmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış görüşme formuna (Ek.1) öğretmen adaylarının yazarak verdikleri cevaplar ile sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyeti, okudukları sınıf, öğrenim türü, mezun olunan lise türü, yaşadıkları çevredeki milli parkları bilme durumları, daha önce milli parklara gitme durumları ya da gittiyse gitme sebepleri gibi kişisel bilgileri içeren sorular yer almaktadır. Bu bölümdeki soruları katılımcıların yanıtlayabilmesi için uygun seçenekler bırakılmış ya da yazmaları için boşluk bırakılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ikinci bölümünde ise öğretmen adaylarına 8 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Açık uçlu sorular bir taraftan araştırmacıya araştırmak istediği konuyla ilgili esnek bir yaklaşım olanağı sağlarken bir taraftan da incelenen konuyla ilgili önemli değişkenlerin gözden kaçmasını önler (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Açık uçlu soruların hazırlanmasında, rastgele iki sınıfa milli parklarla ilgili kompozisyon yazdırılmış, kompozisyonlar okunarak oluşturulan sorular üç alan uzmanının ve bir Türkçe öğretmenin görüş ve önerileri alınarak son halini almıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2011-2012 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilgisi öğretmenliği bölümünde okuyan 420 öğretmen adayından elde edilen yazarak cevaplandırılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerini açıkça belirtmeleri istenmiş, görüşme

formlarına isimlerini yazmalarının isteğe bağı olduğu bildirilerek daha rahat cevap vermeleri beklenmiştir

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin toplanması sürecinde 420 öğretmen adayı yarı yapılandırılmış görüşme formunu yazarak yanıtlamıştır. Ancak 4 öğretmen adayı sadece kişisel bilgiler formunu yanıtlayıp, açık uçlu sorulara yanıt vermediği için değerlendirilmeye alınmamıştır. Formlar 1'den başlayarak 416'ya kadar numaralandırılmış ve her biri bilgisayar ortamında yazılı hale dönüştürülerek kayıt altına alınmıştır. Öğretmen adaylarının her bir soru için verdikleri yanıtlar okunmuş aynı ya da benzer ifadeler uygun temalarda kodlanmıştır. Belirlenen kodlar tekrarlanma sıklığına göre çizelge haline getirilmiştir. Bazı temalarda öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar birden fazla kod içerisinde yer almaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2005), geçerlikle ilgili olarak, araştırılan konu hakkında, bütüncül bir yaklaşım sergileyebilmek için araştırmadan elde edilen verilerin ve sonuçların onaylanmasına yardımcı olacak bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi vb.) kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için belirlenen kodlar ve temalar, iki alan uzmanına danışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği $Güvenirlik = \frac{Görüş\ birliğı}{(Görüş\ Birliğı + Görüş\ Ayrılığı)}$ formülü kullanılarak hesaplanmış; % 92,21 seviyesindeki uyumun, güvenilirliği sağladığı görülmüştür. Genellikle % 90'ın üzerindeki değerler yüksek düzeyde olarak görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994).

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak, Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara ve milli parkların çevre eğitimindeki yerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi için öğretmen adaylarından elde edilen verilerin analizleri yapılmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parklara yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmen adaylarının milli parklarla ilgili görüşme formuna yazarak verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarına yöneltilen 5 temel soruya ilişkin 4 ana tema oluşturulmuştur. Bunlar;

- Milli parkın tanımı
- Milli parkın sahip olması gereken özellikleri
- Milli parkın faydaları
- Milli parkın korunması için yapılması gerekenler

Nitel analiz ile elde edilen kodlar ve temalar tablolaştırılmıştır. Öğretmen adaylarının cevapları birden fazla kod içerisinde bulunabilmektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar doğrudan alıntı yapılmış ve görüşme formlarına verilen kod numaralar alıntılarının yanına yazılmıştır.

3.1.1. Milli Parkın Tanımı

Öğretmen adaylarının milli park kavramını tanımlamalarına ilişkin verdikleri cevapların analiziyle belirlenen kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.1.’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Öğretmen adaylarının milli parkın tanımına ilişkin verdikleri cevaplardan oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 1. Milli parkın tanımı		
Kodlar	F	%
<i>Koruma</i>	252	60,58
<i>Jeolojik yapı</i>	85	20,43
<i>Tarihi ve kültürel değerler</i>	66	15,86
<i>Sosyal etkinlik</i>	62	14,90
<i>Biyolojik çeşitlilik</i>	50	12,02
<i>Eğitim(bilimsellik)</i>	17	4,09
<i>Milli değer</i>	14	3,36
<i>Diğer</i>	13	3,12

Çizelge 3.1. incelendiğinde; öğretmen adaylarından milli parkları, milli parkların kaynak değerleri ve özellikleri ile tanımlayanlar olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının % 3,12'si soruyu oluşturulan kodlara uymayan, gerekli bilgi içermeyen cevaplar ile yanıtlamıştır bu nedenle ilgili cevaplar *diğer* olarak kodlanmıştır. Diğer olarak kodlanan bazı öğretmen adaylarının ifadeleri “*çevre, insanlar, biyolojik çeşitlilik gibi kavramların birleşmesi sonucu ortaya çıkan değerli bir yaşayış.*”(56) “*çiftlik düşünüyorum.*” (201), “*doğal yapısını koruyan nesne veya objeler olarak tanımlanabilir.*” (292), “*milli park; insanların elinde olmadan doğal yerleşim yerleridir.*” (383) şeklindedir. Öğretmen adaylarının % 6,73'ünün soruya yanıt vermemiştir.

Çizelge 3.1. incelendiğinde öğretmen adaylarının milli parkları, milli parkların kaynak değerleri ve milli parkların özellikleri ile tanımladıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar birden fazla kod içerisinde bulunabilmektedir. Öğretmen adayları milli park tanımlarında; % 60,58'i koruma özelliği, % 20,43'ü jeolojik yapı, % 15,86'sı ise tarihi ve kültürel değerlere sahip olduğunu yer vermiştir. Öğretmen adaylarının % 14,90'ı milli parkları sosyal etkinliklerin gerçekleştirildiği yer olarak tanımlarken, % 12,02'si biyolojik çeşitliliğe sahip olduğunu ifade ederek

tanımlamıştır. Öğretmen adaylarının % 4,09'u milli parkları eğitim verilen ve bilimsel açıdan önemli olarak düşünürken, % 3,36'sı ise milli değere sahip olmasını tanımlarında kullanmıştır.

Öğretmen adaylarının milli parkları tanımlamalarında milli parkların kaynak değerleri ve özelliklerini kullanma durumları Çizelge 3.2.'de verilmiştir.

Çizelge 3.2. Öğretmen adaylarının milli parkları tanımlamalarında milli parkların kaynak değerleri ya da özelliklerini kullanma durumları.

Milli park tanımlamalarında milli parkların kaynak değerleri ya da özelliklerini kullanma sayısı	f	%
<i>Bir</i>	259	62,26
<i>İki</i>	85	20,43
<i>Üç</i>	21	5,05
<i>Dört</i>	8	1,92
<i>Tam tanım</i>	4	0,96

Çizelge 3.2. incelendiğinde öğretmen adaylarının % 62,26'sının tanımında milli parkların kaynak değerleri veya özelliklerinden bir tanesini kullandığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının % 20,43'ünün milli parkları iki kaynak değeri veya özellik ile, % 5,05'inin üç kaynak değeri veya özellik ile, % 1,92'sinin ise dört kaynak değeri veya özellik ile tanımladığı görülmektedir. Bu duruma göre bazı öğretmen adaylarının ifadeleri “*Milli parklar doğaya kazandırılmış bitki ve hayvan çeşitlerinin fazla olduğu yerlerdir.*” (14), “*Doğada kendiliğinden doğal şekillerle oluşmuş parklardır.*” (407), “*Milli park; doğasal güzellik, çevresel etkinliklerin düzenlendiği değişik amaçlarla gezilen, görülen yer*” (366), “*Orada yaşayan toplumu ilgilendiren geçmişe dair izler taşıyan doğal güzelliklerin tarihi güzelliklerin bulunduğu parktır.*” (120), “*İnsanlar için tasarlanmış belli özellikleri olan koruma altına alınmış gezmek, araştırma yapmak, dinlenmek, eğlenmek amaçlı yapılan yerlerdir.*” (176), “*Milli park topluma mal olmuş*

tarihi turistik yerlerin koruma altına alınıp görüşe açılmış olmasıdır.” (180), “Tarihi, biyolojik çeşitliliği olan, doğal güzelliklere sahip halka açık bireylerin sosyal etkinlikleri gerçekleştirmek için yapılan yeşilliklerle donatılan yerlere denir.” (355), “Bilimsel ve şekil bakımından milletlerarasında az bulunan o yere ait tarihi kalıntıları v.b. korumak amaçlı oluşturulmuş parklardır.” (234) şeklindedir.

Öğretmen adaylarının % 0,96’sı milli parkları tanımlarken; Resmi Gazete (1983)’nin “Milli parklar; Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır.” tanımına göre gerekli bilgileri içeren cevaplar olduğu için tam tanım kullandığı söylenebilir. Gerekli bilgileri içeren bazı öğretmen adaylarının ifadeleri “*Tarihi, flora, fauna gibi kendine özgü ve dünyada başka hiçbir yerde sahip olduğu özelliğin olmadığı özel yerlerin koruma altına alınarak milli ve kültürel miras olarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan doğal alanlardır.” (351), “Millet ve milletlerarası milli olan ve kültürel olanak o yere özel ender olarak bulunan, tarihi ve estetik bakımdan güzel, bilimsel olarak faydası bulunan tabiat parçalarıdır.”(385) şeklindedir.*

Milli parkların tanımlanma durumları incelendiğinde; tanımlar arasında en fazla kullanılan özelliğin % 60,58 ile koruma olduğu görülmektedir. Sadece koruma özelliği ile milli parkları tanımlayan öğretmen adaylarından; % 68, 10’u koruma özelliğine sahip olduğunu, % 11,66’sı devlet ve kurumlar tarafından kontrol altında bulunduğunu, % 4,90’ı jeolojik yapısının ve doğal güzelliklerin korunduğunu, % 3,06’sı tarihi ve kültürel özelliklerin korunduğunu, % 12,27’si ise biyolojik özelliklerin korunduğunu belirtmiştir. Sadece koruma özelliğinin olduğunu düşünen öğretmen adaylarından bazıları milli parkı “*Milli parklar koruma altına alınmış alanlardır.” (47), “Doğallığı bozulmamış koruma altına alınmış yer.”(315) şeklinde tanımlamışlardır.* Devlet ve kurumlar tarafından kontrol altında bulunduğunu düşünen öğretmen adaylarından bazıları milli parkları; “*Devletin içindeki önemli varlıkları korumak için bir tür önlem aldığı, koruma altına alındığı yerlerdir.” (255), “Orman genel müdürlüğünün çeşitli sebeplerden dolayı koruma altına aldığı parklardır.” (353) şeklinde tanımlamışlardır.* Jeolojik yapısının ve doğal güzelliklerin korunduğunu düşünen öğretmen adaylarından biri “*Bitki örtüsü ve toprak yapısı gibi özelliklerden koruma altına alınan alan.” (28) şeklinde milli parkı tanımlarken, tarihi ve kültürel özelliklerin korunduğunu düşünen*

biri “*Milli park: var olan tarihlerin korunarak günümüze kadar gelmesidir.*” (260) şeklinde tanımlamıştır. Biyolojik özelliklerin korunduğunu düşünen bir öğretmen adayının tanımı ise “*Milli park nesli tükenmek üzere olan hayvan veya bitkilerin koruma altına alındığı yerdir.*” (72) şeklindedir.

Milli parkları, sadece sosyal etkinliklerin yapılabildiği alanlar olarak tanımlayan öğretmen adaylarının % 66,67’si eğlenmek, dinlenmek veya piknik yapmak amacıyla kullanılan alanlar olarak belirtmiştir. Milli parkları eğlenmek, dinlenmek veya piknik yapmak amacıyla kullanılan alanlar olarak tanımlayan öğretmen adayları ifadelerini “*Milli park: çok amaçlı değişik aktivite ve amaçlar için insanların gittiği görkemli ve bol çeşit olan yerler.*” (88), “*İnsanların huzur bulması için gittikleri ve eğlenip doğayla iç içe oldukları yerlerdir.*”(129) şeklinde belirtmiştir. Öğretmen adaylarının milli parkları sadece sosyal etkinlikler ile tanımlayanların % 3,34’ü doğa sporları yapılabilen alanlar olarak tanımlamışlardır. Doğa sporları yapılabilen alanlar olarak tanımlayan öğretmen adayı milli parkı “*Doğal alanları her türlü doğa sporu ve etkinliği yapılabilen alanlar.*” (51) olarak tanımlamıştır.

3.1.2. Milli Parkların Sahip Olması Gereken Özellikleri

Bir bölgenin milli park olabilmesi için sahip olması gereken özelliklere ilişkin verdikleri cevapların analizi ile belirlenen kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.3.’te gösterilmiştir.

Çizelge 3.3. Bir bölgenin milli park olabilmesi için ne gibi özellikleri olması gerektiğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 2. Milli parkın sahip olması gereken özellikleri		
Kodlar	f	%
<i>Kaynak değerlerin korunması</i>	116	27,88
<i>Tarihi</i>	109	26,20
<i>Jeolojik yapı (doğal güzellik)</i>	100	24,04
<i>Biyolojik çeşitlilik</i>	99	23,80
<i>Yeşil alan veya halkın kullanabileceği ortam olması</i>	22	5,29
<i>Sosyal etkinlik(piknik yapma, eğlenme imkanı v.s.)</i>	19	4,57

Çizelge 3.3. Bir bölgenin milli park olabilmesi için ne gibi özellikleri olması gerektiğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı (devam).

<i>Milli milletlerarası öneme sahip olma</i>	16	3,85
<i>Sınırları belli bir alan olması</i>	13	3,12
<i>Bilgi verici olması</i>	11	2,64
<i>Kültürel</i>	9	2,16
<i>Temiz veya bakımlı olması</i>	7	1,68
<i>Turizme temel oluşturma</i>	5	1,20
<i>Dinlenme imkanı sağlaması</i>	4	0,96
<i>Kaynak değerleri gelecek nesillerin devralacakları düzeyde öneme sahip olma</i>	3	0,72
<i>Spor yapabilme olanağının olması</i>	2	0,48
<i>Barınma</i>	2	0,48
<i>Diğer</i>	28	6,73

Öğretmen adaylarının bir bölgenin milli park olabilmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerektiğine yönelik görüşleri Çizelge 3.3.'te görüldüğü gibi analiz edilerek kodlar oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar birden fazla kod içerisinde bulunabilmektedir. Öğretmen adaylarının % 27,88'i bir bölgenin milli park olabilmesi için sahip olduğu kaynak değerlerini koruma özelliğine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. “*Öncelikle korunmaya ihtiyacı olması gerekir. Hayvan türü ise neslinin tükenme ile karşı karşıya olması, yapıt ise yıkıldı yıkılacak yerler olması.*” (211), “*Milli parklar doğal hali korunmuş, değişime uğramamış yerlerdir. Bu yüzden doğal hali bozulmayan, üzerinde oynama yapılamayan yerlerdir.*” (412) şeklinde ifadelerle bazı öğretmen adayları kaynak değerlerinin korunması gerektiğini belirtmiştir. Tüm öğretmen adaylarının % 26,20'sini kapsayan tarihi değere sahip olması gerektiğini düşünen bazı öğretmen adaylarının ifadeleri “*Önemli olaylara ve zamanlarda yer alması olmalı, içerisinde güzellikleri barındırmış olmalı.*” (249), “*Bazı özellikleri olması gerekir. Örneğin Gelibolu da çok büyük savaş olduğu için milli park ilan edilmiş.*” (282) şeklinde yer almaktadır. Öğretmen adaylarının % 24,04'ü ise jeolojik yapıya (doğal güzellik) sahip olması gerektiğini düşünmektedir. Bu durumu belirten bazı öğretmen adayları ifadelerini “*Yer altı, yer üstü zenginliklerine sahip olmalı doğal değerlere sahip olmalı*” (75), “*Doğal ortam olması, bir özelliğinin olması göl, akarsu v.s*” (124) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmen adaylarının % 23,80'i biyolojik çeşitliliğe sahip olması, % 5,29'u ise yeşil alan veya halkın kullanabileceği ortam olması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmen adaylarının % 4,57'si milli parkları sosyal etkinliklerin gerçekleştirilebileceği alanlar olarak görmektedir. Örneğin *“İyi bir çevre düzeni ve koruma altına alınmış genellikle piknik yapmak ve gezmek için gidilen ve çocukların da eğlenebileceği oyuncaklar bulunan parklardır.”*(205) ve *“Piknik açısından düşünürsek gezi veya yürüyüş yerleri çocuklara yönelik aktiviteler doğayla iç içe yeşillik alanlara sahip olması.”*(243) şeklinde ifadelerde yer almaktadır. Milli ve milletlerarası öneme sahip olması gerektiğini düşünen öğretmen adayları tüm öğretmen adaylarının % 3,85'ini oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının % 3,12'si milli parkların sınırları belli bir alan olması gerektiğini düşünürken, % 2,64'ü bilgi verici olması, % 2,16'sı kültürel bir özelliğe sahip olması gerektiğini ifadelerinde yer vermişlerdir.

Bir bölgenin milli park olabilmesi için temiz veya bakımlı olması gerektiğini düşünen öğretmen adayları tüm öğretmen adaylarının % 1,68'ini, turizme temel oluşturması gerektiğini düşünenler % 1,20'sini, dinlenme imkanı sağlaması gerektiğini düşünenler % 0,96'sını oluşturmaktadır.

Kaynak değerlerinin gelecek nesillere aktarılabilir düzeyde önemli olması gerektiğini düşünen öğretmen adayları tüm öğretmen adaylarının % 0,72'sini oluşturmaktadır. Örneğin bu durum *“Milli bir değer olmalıdır. Gelecek nesillere aktarılmaya değer olmalıdır.”*(139) olarak ifade edilmiştir.

Öğretmen adaylarının % 0,48'i spor yapabilmeye olanağının sağlaması ve yine % 0,48'i ise barınma olanağı sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Bu durum *“çeşitli spor ve dinlenme ihtiyacını gidermeli yurdun güzelliğini sağlamalı.”* (219) ve *“...barınma olanağı, doğal bir ortamı, ortamında yaşam olması gerekir.”*(78) şeklindeki ifadelerden anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının % 6,73'ünün cevabı oluşturulan kodlara uymayıp, gerekli bilgi içermemektedir bu nedenle ilgili cevaplar için *diğer* kodu kullanılmıştır. Diğer kodundaki bazı öğretmen adaylarının ifadeleri *“Herhangi bir değer ve anlam ifade etmesi gerekir.”*(149), *“Onu etkin kılan bir özelliği olmalı konum olarak düşünebiliriz. Canlıların yaşaması gibi küçük bir çiftlik olabilir.”*(194), *“Gelişmiş olması gerekir.”*(377) şeklindedir. 45 öğretmen adayının ise ilgili soruya hiç yanıt vermediği görülmüştür

3.1.3. Milli Parkların Faydaları

Milli parkların faydalarının neler olduğuna yönelik öğretmen adaylarının verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.4.'te gösterilmiştir.

Çizelge 3.4. Milli parkların faydalarının neler olduğuna yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 3. Milli parkın faydaları		
Kodlar	f	%
<i>Yapısıyla ilgili bilgi verme</i>	94	22,60
<i>Ekosistem ve biyolojik çeşitliliği koruma</i>	62	14,90
<i>Eğlenme, piknik yapma</i>	59	14,18
<i>Gezip görerek bilgi edinilmesini ve kültürel seviyenin artmasını sağlama</i>	46	11,05
<i>Sahip olduğu değerleri koruma</i>	30	7,21
<i>Dinlenme</i>	19	4,57
<i>Tarihi ve kültürel değerleri koruma</i>	13	3,12
<i>Oksijen kaynağı</i>	13	3,12
<i>Doğal güzellikleri koruma</i>	12	2,88
<i>Çevremizdeki güzellikleri fark etmeyi sağlama</i>	10	2,40
<i>Ders amaçlı(çevre eğitimi)</i>	11	2,64
<i>Turizmin gelişmesi</i>	11	2,64
<i>Ülke ekonomisi</i>	11	2,64
<i>Bilimsel araştırma</i>	11	2,64
<i>Yöresel ekonomi</i>	9	2,16
<i>Ulusal değerlere sahip çıkma</i>	9	2,16
<i>Sosyalleşme sağlama</i>	9	2,16
<i>Çevre bilinci oluşmasını sağlama</i>	8	1,92
<i>Doğa ile bütünleşme</i>	8	1,92
<i>Spor yapma</i>	4	0,96
<i>Sağlık için yararlı</i>	3	0,72
<i>Doğa sevgisinin artmasını sağlama</i>	2	0,48
<i>Tedavi amaçlı yararlı</i>	2	0,48
<i>Diğer</i>	11	2,64

Çizelge 3.4.'te öğretmen adaylarının milli parkların faydalarının neler olduğuna ilişkin verdikleri cevaplar kodlar oluşturularak incelenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar birden fazla kod içerisinde bulunabilmektedir. Öğretmen adaylarının % 0,24'ü faydasının olmadığını düşünürken, % 6,49'unun soruyu yanıtlamadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının % 2,64'ünün verdiği cevaplar gerekli bilgi

içermedikleri ve oluşturulan kodlara uymadığı için *diğer* koduna alınmıştır. Diğer kodundaki bazı öğretmen adaylarının ifadeleri “*Maddi ve manevi birçok faydası vardır.*”(142), “*İnsanlar doğal güzellikleri görmelidir.*”(412) şeklindedir.

Öğretmen adaylarının % 22,60’ı milli parkların yapısıyla ilgili bilgi vermesinin, % 11,05’i ise gezip görerek bilgi edinilmesini veya kültürel seviyenin artmasını sağlamasını faydaları olarak gördüğü anlaşılmaktadır. “*Milli parklar o bölgenin kültür mirasını gelen ziyaretçilere aktarabilir, bu güzelliklerin yeni nesillere aktarılmasını sağlayabilir.*” (145), “*Kültür kazancı, ruhsal ferahlık, geçmişte neler olduğunu kavrayabilme yetisi.*”(155), “*İnsanların hem görsel anlamda gezip görmelerini sağlar hem de kültürel anlamda bilgi almayı, piknik gibi etkinlikler yapmak için faydalıdır diyebiliriz.*” (41) şeklindeki bazı öğretmen adaylarının cevapları ile milli parkların bilgi edinmeyi sağlamasının faydalı olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Öğretmen adaylarının % 14,90’ı ekosistem ve biyolojik çeşitliliği korumasının faydalı olduğunu düşünmektedir. Bazı öğretmen adayları ekosistem ve biyolojik çeşitliliği korumasını milli parkların faydaları olduğunu; “*Tabiatı korur. İçindeki bitki örtüsü veya hayvan türlerinin koruma altında olmasından yaşam faaliyetlerinin devamını sağlaması*” (18), “*Koruma altına alınmış göller doğal güzellik açısından önemlidir. Biyolojik çeşitliliğin korunması, tükenme riski olan bitkilerin koruma sahasına alınıp tükenmesinin önlenmesi açısından önemlidir.*”(13), “*Bitki ve hayvanlardan nesli tükenmekte olanlar koruma altına alınır. Bu da doğa zenginliğinin devamını sağlar.*” (401) şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının % 7,21’i sahip olduğu değerleri korumasının, % 3,12’si tarihi ve kültürel değerleri korumasının, % 2,88’inin ise doğal güzellikleri korumasının faydalı olduğunu düşündüğü görülmektedir. Öğretmen adaylarının bazılarının ifadeleri “*Eskiden çağlardan günümüze gelen tarihi eserleri bir nevi tarihimizin koruma altına alınması tarihimizi unutmamız açısından çok önemli.*”(252), “*Bozulmuyor kimse dokunamıyor ve o günkü özelliği korunuyor. Örneğin Gelibolu yarımadasında ev yapmak yasakmış o yüzden hiç değişmeden duruyor.*” (282), “*Kendine özgü doğal özellikleri bulunan yerlerin koruma altına alınarak yaşatılması sağlanması ve her kuşağın görebilmesi sağlanmasıdır.*” (15) şeklindedir.

Milli parkların çevremizdeki güzellikleri fark etmemizi sağlamasının faydaları olduğunu düşünen öğretmen adaylarının tüm öğretmen adaylarının içerisinde % 2,40’ını

oluşturduğu görülmektedir. “Ülkemizdeki böyle güzelliklerin farkında olmak. Bu yerlere sahip çıkmak.”(188) şeklindeki ifade ile çevremizdeki güzellikleri fark etmemizi sağlayan faydası olduğu belirtilmiştir.

Öğretmen adaylarının % 2,64’ü turizmin gelişimi açısından, % 2,64’ünün ülke ekonomisi açısından, % 2,16’sının ise yöresel ekonomi açısından faydalı olduğunu düşünmektedir. Bu faydalarla ilgili bazı ifadeler şu şekildedir; “*Turist çekici alanları vardır ve ülkemize kazanç getirir. Doğa güzelliklerinden dolayı ilgi çeker.*” (256), “*...ekonomik açıdan turist açısından önemli bir etken olur.*” (159), “*... ülkemize turist gelmesinde yardımcı olur...*” (284), “*...Bulunduğu bölgeye yada ile maddi manevi destek sağlaması. Turistlerin ilgi odağı olması.*” (260)

Öğretmen adaylarının % 2,16’sı çevremizdeki güzellikleri farkına varıp ulusal değerlerimize sahip çıkmamızı sağlamanın, % 2,16’sı insanların bu bölgede sosyalleşme olanağı sağlamanın, % 1,92’si çevre bilinci oluşmasının, % 0,48’i ise doğa sevgisinin artmasını sağlamanın faydalı olacağını düşünmektedir.

Öğretmen adaylarından % 14,18’i milli parkların faydalarını eğlenmek, piknik yapmak olarak görürken, % 0,96’ sı ise spor yapma imkanı sağlaması olarak görmektedir. “*temiz hava, piknik yapmak, spor yapmak temiz havada. Hayvanları gezdirmek.*” (302), “*Faydaları çoktur. Temiz hava, güzel bir gün geçirmek için aile ve arkadaşlarla birlikte eğlenilen, piknik yapılan yerlerdir. Çocukların oynayabileceği oyuncaklar bulunabilir.*”(205) şeklinde ifadelerle öğretmen adayları sosyal etkinlik gerçekleştirilebilecek ortamlar olmasının faydalarını belirtmişlerdir.

Milli parkların; öğretmen adaylarının % 4,57’si dinlenme olanağı sağladığı, % 0,72’si sağlık için yararlı olduğu, % 0,48’i ise tedavi amaçlı faydalı olduğunu düşünmektedir.

Milli parkların eğitim açısından faydalı olduğunu düşünen öğretmen adayları bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının % 2,64’ü ders amaçlı (çevre eğitimi) milli parkların faydalı olduğunu düşünürken, % 2,64’ü bilimsel araştırmalar için uygun olduğunu düşünmektedir. “*Bitki ve hayvanlar bulunduğu bilimsel olarak incelenebilir olanağı sağlar. Milletten çevre konusunda bilgilenmesine yardımcı olur...*”(385), “*...çeşitli bitki ve hayvan örnekleri bulduran araştırma açısından kaynak olur.*”(192) öğretmen adayları bu faydaları şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının % 3,12'si milli parkların oksijen kaynağı olmasının, % 1,92'sinin ise doğa ile bütünleşme imkanı sağlamasının milli parkların faydaları olarak düşünmektedir.

3.1.4. Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceği

Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine ilişkin öğretmen adaylarının verdikleri cevapların analizi ile belirlenen kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.5.'te gösterilmiştir.

Çizelge 3.5. Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 4. Milli parkların korunması için neler yapılabileceği		
Kodlar	f	%
<i>Halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalı</i>	122	29,32
<i>Güvenlik önlemleri alınmalı</i>	73	17,55
<i>Kirletilmemeli</i>	59	14,18
<i>Milli parklarla ilgili bilgi sahibi olunmalı</i>	40	9,61
<i>Duyarlı ve dikkatli olunmalı</i>	36	8,65
<i>Orman yangınları önlenmeli</i>	22	5,29
<i>Denetim yapılmalı</i>	20	4,81
<i>Milli parkların bakımına dikkat edilmeli</i>	17	4,09
<i>Yanlış ağaç kesimi önlenmeli</i>	9	2,16
<i>Ağaçlandırma yapılmalı</i>	8	1,92
<i>Belirli saatlerde açık olmalı(uygun zamanlarda)</i>	8	1,92
<i>Cezai işlem uygulanmalı</i>	7	1,68
<i>Yanlış avlanmalar önlenmeli</i>	7	1,68
<i>Milli parklar için ayrılan bütçe artırılmalı</i>	6	1,44
<i>Kurallara uyulmalı</i>	5	1,20
<i>Bina, inşaat v.s. yapılmamalı</i>	5	1,20
<i>Piknik alanlarına kapalı olmalı</i>	2	0,48
<i>Diğer</i>	52	12,5

Öğretmen adaylarının milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik görüşleri sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin oluşturulan kodlar Çizelge 3.5.'te görülmektedir. Öğretmen adaylarının % 29,32'si milli parkların korunması için halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalı, % 17,55'i güvenlik önlemleri alınmalı, % 14,18'i kirletilmemeli, % 9,61'i milli parklarla ilgili bilgi sahibi olunması gerektiğini cevaplarında belirtmişlerdir. Halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalı görüşündeki bazı öğretmen adayı ifadeleri “*Gelecek nesillere çevre bilinci kazandırarak kalıcı bir koruma sağlayabiliriz*” (5), “*Milli parkların korunması için bizim daha dikkatli olup oralara saygı duymamız gerekir. Bilinçli olmamız gerekiyor. İnsanlar bilinçlendirilmeli bence.*” (103) şeklindedir. İlgili soruyu öğretmen adaylarının % 8,65'i duyarlı ve dikkatli olunması gerektiği, % 5,29'u orman yangınlarının önlenmesi gerektiği, % 4,81'inin denetimler yapılması gerektiği şeklinde cevaplar vermişlerdir. Öğretmen adaylarının % 4,09'u milli parkların bakımına dikkat edilmesi, % 2,16'sının yanlış ağaç kesimlerinin önlenmesi, % 1,92'sinin ise ağaçlandırma yapılması gerektiğini düşünmektedir. Milli parkların belirli saatlerde açık olmasının korunması için yapılabilecekler arasında olduğunu düşünen öğretmen adayları tüm öğretmen adayları içerisinde % 1,92 oranındadır. Öğretmen adaylarının % 1,68'i cezai işlem uygulanması gerektiğini, % 1,68'i ise yanlış avlanmaların önlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının % 1,44'ü milli parkların korunması için milli parklara ayrılan bütçenin artırılması gerektiğini, % 1,20'si kurallara uyulması gerektiğini, % 1,20'si öğretmen adayının milli parklar ve çevresinde bina, inşaat v.s yapılmaması gerektiğini, % 0,48'i ise piknik alanlarına kapalı olması gerektiğini düşündükleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının % 12,5'inin, verdikleri cevaplar oluşturulan kodlara uymadıkları, ilgili soru için gerekli bilgi içeren cevaplar olmadığı yada gerekli bilgi içeren ancak frekans değeri 1 olduğu için diğer olarak kodlanmıştır. Gerekli bilgi içeren cevaplar olarak; 1 öğretmen adayı özel kanunlar çıkartılabilir, 1 öğretmen adayı milli parklarda rehber bulunmalı ve 1 öğretmen adayı ise milli parklara girişin ücretli olması gerektiğini belirtmiştir. Diğer olarak kodlanan cevaplardan gerekli bilgi içermeyen cevaplar olarak; ilgili soruyu 15 öğretmen adayı kaynak değerleri ve özellikleri korunmalı, 22 öğretmen adayı ise gerekçe belirtmeden milli parkların korunması gerektiğini belirtmiştir. İlgili soruyu hiç yanıtlamayan 39 öğretmen adayı bulunmaktadır.

Birinci alt probleme ilişkin “Siz milli parklar hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Çizelge 3.6.’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.6. Öğretmen adaylarının milli parklar hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduklarına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Milli parklarla ilgili bilgi düzeyi	f	%
<i>Tamamen yeterli</i>	7	1.68
<i>Yeterli</i>	45	10.82
<i>Fikrim yok</i>	34	8.17
<i>Yeterli değil</i>	250	60.10
<i>Hiç yeterli değil</i>	67	16.11
<i>Cevap vermeyen</i>	13	3.12

Öğretmen adaylarına sorulan “Siz milli parklar hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?” sorusu 5’li likert tipi olarak hazırlanmış ve ‘tamamen yeterli’, ‘yeterli’, ‘fikrim yok’, ‘yeterli değil’ ve ‘hiç yeterli değil’ şeklinde oluşturulmuştur.

Öğretmen adaylarının % 1,68’i milli parklar hakkında tamamen yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğunu düşünürken, % 10,82’si yeterli, % 8,17’si fikrinin olmadığı, % 60,11’i yeterli olmadığını, % 16,11’i ise hiç yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğretmen adaylarının % 3,12 ise ilgili soruya yanıt vermemiştir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Fen Bilgisi öğretmen adaylarının milli parkların çevre eğitimindeki yerine yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmen adaylarına uygulanan milli parklara yönelik görüşme formuna yazarak verdikleri cevapların analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarına yöneltilen 3 temel soruya ilişkin 4 ana tema oluşturulmuştur. Bunlar;

- Milli parkların çevre eğitimindeki rolü
- Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajları
- Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajları
- Öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yapabilecekleri

Nitel analiz ile elde edilen kodlar ve temalar tablolaştırılmıştır. Öğretmen adaylarının cevapları birden fazla kod içerisinde bulunabilmektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar doğrudan alıntı yapılmış ve görüşme formlarına verilen kod numaralar alıntıların yanına yazılmıştır.

3.2.1. Milli Parkların Çevre Eğitimindeki Rolü

Milli parkların çevre eğitimindeki rolüne yönelik öğretmen adaylarının görüşleri analiz edilerek kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.7.'de belirtilmiştir.

Çizelge 3.7. Milli parkların çevre eğitimindeki rolüne ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 1. Milli parkların çevre eğitimindeki rolü		
Kodlar	f	%
<i>İlk elden deneyim/çevreden öğrenmeyi sağlama</i>	45	10,82
<i>Çevre ve milli parklar hakkında bilgi edinilmesini sağlama</i>	40	9,61
<i>Milli parkların çevre bilinci oluşmasını sağlaması</i>	38	9,13
<i>Çevreyi korumanın önemini bilinmesi</i>	28	6,73
<i>Milli parkların çevre eğitiminde uygulama için uygun alanlar olması</i>	27	6,49
<i>Çevreye karşı duyarlı olunmasını sağlaması</i>	17	4,09
<i>Milli parkların çevrenin tanınmasını sağlaması</i>	15	3,60
<i>Çevreye karşı farkındalık (ilgi) oluşturması</i>	10	2,40
<i>Milli parklarda çevre eğitimiyle çevre temizliği alışkanlığının kazanılması</i>	8	1,92
<i>Çevrenin nasıl korunması gerektiğinin bilinmesi</i>	7	1,68
<i>Doğa sevgisi kazandırması</i>	6	1,44
<i>Diğer</i>	40	9,61

Çizelge 3.7.'de öğretmen adaylarının milli parkların çevre eğitimindeki rolüne yönelik görüşlerine yönelik oluşturulan kodlar, kodların frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tüm öğretmen adaylarından % 35,09'u ilgili soruya hiç yanıt vermediği, % 0,72'sinin ise milli parkların çevre eğitiminde yerinin olmadığını belirttiği görülmüştür. Diğer olarak kodlanan öğretmen adaylarının cevaplarının, herhangi kod içerisinde yer almayan, gerekli bilgi içermeyen ya da çevre eğitiminin milli parklar üzerindeki rolünü açıklayanlar alınmıştır. Öğretmen adaylarının cevaplarının % 9,61'i diğer koduna alınmıştır.

Öğretmen adaylarının % 10,82'si milli parkların ilk elden deneyim veya yerinde öğrenmeyi sağladığını düşünmektedir. Bu şekilde düşünen öğretmen adaylarının 10'u yaparak-yaşayarak öğrenmenin kalıcı olduğunu vurgulamıştır. *“ismini duyduğumuz bitki ve hayvanları doğal ortamında görmemizi sağlar.”(315)* , *“hem dikkat çekici olması, hem önem verildiğinin gösterilmesi, eğitimde önemli değerlerin olduğunu fark ettirebilir. Ayrıca eğitimde gezip görerek kalıcı hale getirmek eğitimin yapılması, başarısı için de önem taşır.” (182)* öğretmen adaylarının şeklindeki ifadeleri milli parkların aktif katılım sağladığını göstermektedir. Öğretmen adaylarından % 6,49'u ise milli parkların çevre eğitiminde uygulama için uygun alanlar olduğunu düşünmektedir.

Milli parkların çevre ve milli parklar hakkında bilgi edinilmesini sağladığını düşünen öğretmen adaylarının oranı % 9,61'dir. Öğretmen adaylarının % 6,73'ü milli parkların çevreyi korumanın önemini bilinmesini, % 3,60'ının milli parkların çevrenin tanınmasını, % 1,68'inin ise çevrenin nasıl korunması gerektiğinin bilinmesini sağladığını düşünmektedir.

Milli parkların bireylerin çevre bilinci oluşmasını sağladığını düşünen öğretmen adaylarının oranı % 9,13 iken çevreye karşı duyarlı olunmasını sağladığını düşünenlerin oranı % 4,09'dur. Öğretmen adaylarının % 2,40'ı milli parkların çevreye karşı ilgi(farkındalık) oluşturduğunu düşünürken, % 1,44'ü doğa sevgisi kazandırdığını düşünmektedir. *“milli parklara sayesinde çevre bilinci artmakta, doğa sevgisi kazanılmaktadır.” (203)*, *“milli parkların çevre eğitimindeki rolü vardır. Buraları korumasını bilen bir insan bilinçlenir ve çevresine yani milli bir değeri olmayan yerlere bile zarar vermemeyi öğrenir.”(298)* şeklindeki bazı öğretmen adaylarının ifadeleriyle milli parkların çevre bilinci oluşmasını sağladığı görülmektedir.

Milli parklarda çevre eğitimiyle çevre temizliği alışkanlığının kazanıldığını düşünen öğretmen adaylarının oranı % 1,92'dir." *Çevre temizliğinin ve korunmasının öğrencilere veya insanlığa aktarılması aşamasında önemlidir.*" (23) "*İnsanlar çevreyi temiz tutmayı,..öğrenir*" (397) şeklindeki öğretmen adaylarının ifadeleriyle çevre temizliği alışkanlığının kazanıldığını düşündükleri görülmektedir.

3.2.2. Milli Parklarda Uygulamalı Çevre Eğitimi Verilmesinin Avantajları

Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin avantajlarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri analizi ile belirlenen kodlar, kodların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.8.'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.8. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin avantajlarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 2. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajları		
Kodlar	f	%
<i>Aktif katılım sağlama</i>	136	32,69
<i>Çevre bilinci oluşmasını sağlaması</i>	56	13,46
<i>Korunma alışkanlığı kazandırması</i>	42	10,10
<i>Milli parklarla ilgili bilgi sahibi olunması</i>	24	5,77
<i>Genel bilgi sahibi olunması</i>	22	5,29
<i>Neler yapılması gerektiği konusunda bilgi sahibi olunması</i>	15	3,60
<i>Çevre ile ilgili bilgi sahibi olunması</i>	14	3,36
<i>Çevre duyarlılığına sahip olunmasını sağlama</i>	11	2,64
<i>Milli parklara zarar verilmesinin azalmasını sağlama</i>	7	1,68
<i>Öğrenme kolaylığı sağlaması</i>	6	1,44
<i>Çevreye karşı farkındalık yaratması</i>	5	1,20
<i>Eğlenceli ve ilgi çekici bir eğitim olması</i>	2	0,48
<i>Anında dönüt verilmesi</i>	1	0,24
<i>Diğer</i>	11	2,64

Çizelge 3.8.'de öğretmen adaylarının milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajlarına yönelik görüşleri ile oluşturulan kodlar yer almaktadır.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde 2 öğretmen adayının avantajının olmadığını düşündüğü, 82 öğretmen adayının ise soruya yanıt vermediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının % 2,64'ünün cevapları, gerekli bilgileri içermeyen ya da avantajı olduğunu düşünen ancak açıklama olmayanlar diğer olarak kodlanmıştır.

Öğretmen adaylarından % 32,69'u uygulamalı eğitimlerin aktif katılım sağlamasını, % 1,44'ünün öğrenme kolaylığı sağlamasını, % 0,48'inin eğlenceli ve ilgi çekici bir eğitim olmasını, % 0,24'ünün ise anında dönüt verilmesinin mümkün olmasını avantajları olarak görmektedirler. *“Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağladığından dolayı aslında okulun derslerin gerçek yaşamdan kopuk olmadığı tam tersi gerçek hayatla iç içe olduğu bilincini sağlar. Böylece yapılan hiçbir şeyin boşuna yapılmadığını anlar öğrenciler. ‘ne işimize yarar?’ düşüncesinden uzaklaştırılmış olur.” (178)* şeklindeki öğretmen adayı ifadesiyle aktif katılım sağlanmasının avantaj olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının % 13,46'sı milli parklarda çevre eğitimlerinin bireylerde çevre bilinci oluşmasını sağlamasını avantaj olarak görmektedirler. Öğretmen adaylarının % 2,64'ü çevre duyarlılığına sahip olunmasını sağladığını, % 1,20'sinin ise çevreye karşı farkındalık yaratmasını, milli parklarda yapılan uygulamalı çevre eğitimlerinin avantajları olarak görmektedirler. Öğretmen adaylarından biri bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: *“Milli parklar koruma altında olduğundan düzenli yerlerdir ve çevreye önem verilir. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi vermek kişiyi bilinçli hale getirir, görsel olarak alınan görüntüyü çevresine uygular.” (71)*

Öğretmen adaylarının % 10,10'u uygulamalı çevre eğitimlerinin koruma alışkanlığı kazandırmasını, % 1,68'inin milli parklara zarar verilmesinin azalmasını sağlamasını avantajları olarak görmektedirler.

Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajı olarak bireylerin bilgi edinmesini sağlamasını düşünen öğretmen adayları bulunmaktadır. Öğretmen adaylarından % 5,77'si milli parklarla ilgili bilgi sahibi olmayı, % 5,29'u genel bilgi sahibi olmayı, % 3,60'ı neler yapılması gerektiği konusunda bilgi sahibi olmayı, % 3,36'sı ise çevre ile ilgili bilgi sahibi olmayı sağlamasını avantaj olarak görmektedir.

3.2.3. Milli Parklarda Uygulamalı Çevre Eğitimi Verilmesinin Dezavantajları

Öğretmen adaylarının milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajlarına yönelik görüşlerinin analizi ile belirlenen kodlar, kodlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.9.'da verilmiştir.

Çizelge 3.9. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajlarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 3. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajları		
Kodlar	f	%
<i>Çevreye zarar verilmesi</i>	100	24,04
<i>Maliyetin fazla olması</i>	9	2,16
<i>Zamanın sınırlı olması</i>	7	1,68
<i>Bireylerden istenmeyen davranışlar ortaya çıkması</i>	4	0,96
<i>Açık alanda öğrenci kontrolünün güç olması</i>	4	0,96
<i>İyi bir planlama yapılamamış olması</i>	3	0,72
<i>Yaralanma vs. olabilir</i>	3	0,72
<i>Örnek olarak sadece milli park ile sınırlı kalınması</i>	2	0,48
<i>Bölgede bulunan insanların rahatsız olabilmesi</i>	2	0,48
<i>İklim koşulları ve ortam şartlarının uygun olmaması</i>	1	0,24
<i>Kalabalık gruplarda bilgi vermenin güç olması</i>	1	0,24
<i>Diğer</i>	18	4,33

Öğretmen adaylarının milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajlarına yönelik görüşleri Çizelge 3.9.'da verilmektedir. 178 öğretmen adayı soruya yanıt vermemiş, 98 öğretmen adayı ise dezavantajının bulunmadığını belirtmiştir. Diğer olarak kodlanan cevaplar herhangi bir koda dahil olmayıp, gerekli bilgi içermemektedir. Örneğin “*bu tür eğitimler çocukken verilmeli sonuçta ağaç yaş*

iken eğilir.” (117) , “uygulamalı verilen eğitim daha kalıcı olur.”(116) şeklindeki ifadelerdir.

Öğretmen adaylarının % 24,04’ü milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin dezavantajı olarak çevreye zarar verilmesini, % 0,96’sının bireylerden istenmeyen davranışlar meydana gelmesini, % 0,48’i bölgede bulunan insanların rahatsız olmasını görmektedir. Çevreye zarar verilmesini dezavantaj olarak düşünen bazı öğretmen adayı ifadeleri “*Örneğin bir okul gezisi düzenlense o alana çocuklar tam önemini kavramadan ortama zarar verebilirler. Milli parka çöp atıklar bırakıp, oradaki canlılara zarar verebilirler*” (131) , “*Çevre eğitimi verirken bir yanda kirliliğe neden olabilir. Atıkları milli parklara atmamız o bölgeye zarar vermemize neden olur*” (293) şeklindedir.

Uygulamalı eğitimin maliyetinin fazla olmasının dezavantaj olduğunu düşünen öğretmen adaylarının oranı % 2,26’dır. İklim koşulları ve ortam şartlarının uygun olmamasının dezavantaj olduğunu düşünen öğretmen adaylarının oranı ise % 0,24’tür.

Öğretmen adaylarının % 1,68’i zamanın sınırlı olmasını dezavantaj olarak görmekte iken, % 0,72’si iyi bir planlama yapılamamasını dezavantaj olarak görmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşleri eğitim açısından incelendiğinde; öğretmen adaylarının % 0,96’sı açık alanda öğrenci kontrolünün güç olmasını, % 0,48’i örnek olarak sadece milli park ile sınırlı kalınmasını, % 0,24’ü ise kalabalık gruplarda bilgi vermenin güç olmasını dezavantaj olarak görmektedir.

Sağlık açısından açık alanda yaralanma gibi sonuçların olabileceğini dezavantaj olarak gören öğretmen adaylarının oranı ise % 0,72’dir.

3.2.4. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olduklarında Öğrencilerini Milli Parklar Konusunda Bilgilendirmek İçin Neler Yapabilecekleri

Öğretmen adaylarının öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yapabileceklerine yönelik cevapları analiz edilerek kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, kodlara ait frekans ve yüzde değerleri Çizelge 3.10.’da verilmiştir.

Çizelge 3.10. Öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yapabileceklerine yönelik görüşlerinden oluşturulan kodların dağılımı.

Tema 4. Öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yapabilecekleri

Kodlar	f	%
<i>Öğrencileri milli parka götürmek(gezi düzenlemek)</i>	310	74,52
<i>Milli parkları tanıtan belgesel, video v.s izlettirmek</i>	29	6,97
<i>Sunular kullanarak anlatma</i>	16	3,85
<i>Anlatım tekniği ile bilgilendirmek</i>	16	3,85
<i>Araştırma yapmalarını isteme</i>	11	2,64
<i>Milli parklarla ilgili konferans düzenleme</i>	8	1,92
<i>Milli parkları tanıtıcı broşürler hazırlayıp dağıtma</i>	7	1,68
<i>Milli parkların fotoğraflarıyla bilgilendirme</i>	5	1,20
<i>Milli parklarda bilimsel araştırma inceleme yapmalarını sağlamak</i>	3	0,72
<i>Öğrencilere slayt,slogan hazırlatma</i>	3	0,72
<i>Görevlilerle röportaj yapmalarını sağlama</i>	2	0,48
<i>Proje düzenlemek</i>	2	0,48
<i>Yakın çevreden örnekle bilgilendirme</i>	2	0,48
<i>Müfredata çevre eğitimi dersi koyulmasını sağlamak</i>	2	0,48
<i>Kitap tavsiye etme</i>	1	0,24
<i>Gezilerde ön test –son test uygulama</i>	1	0,24
<i>Senaryo yolu ile anlatma</i>	1	0,24
<i>Diğer</i>	18	4,33

Öğretmen adaylarının öğrencilerini milli parklara hakkında bilgilendirmek için neler yapmak istediklerine dair görüşleri Çizelge 3.10.'da gösterilmiştir. 48 öğretmen adayı ilgili soruyu cevap vermemiş, 1 öğretmen adayı ise öğrencilerini milli parklar ile bilgilendirmek için bir şey yapmak istemediğini belirtmiştir. Diğer olarak kodlanan öğretmen adaylarının cevapları, herhangi bir koda uymayıp veya gerekli bilgi içermemektedir. Öğretmen adaylarının % 4,33'ünün verdiği cevaplar diğer olarak kodlanmıştır. Diğer olarak kodlanan öğretmen adaylarının cevaplarından 12'si önce kendim araştırıp öğrenirdim, 3'ü duyarlılık kazanmalarını sağladım, 2'si bilinçlenmelerini sağladım ve bir öğretmen adayının cevabı ise ders kitaplarında milli parklara yer almasını sağladım şeklindedir.

Öğretmen adaylarının % 74'ü öğrencilerini milli parka götürerek ya da gezi düzenleyerek, % 3,85'i sunu ile anlatarak, % 2,64'ü öğrencilerin araştırma yapmalarını isteyerek, % 0,72'si milli parklarda bilimsel araştırma-inceleme yapmalarını sağlayarak, % 0,72'si öğrencilere slayt, slogan hazırlatarak, % 0,48'i öğrencilerin görevlilerle röportaj yapmalarını sağlayarak, % 0,48'i ise proje düzenleyerek öğrencilerini milli parklara konusunda bilgilendirmek istemektedir.

Öğretmen adaylarının % 6,97'si milli parkları tanıtan belgesel ve video izleterek, % 3,85'i anlatım tekniği ile, % 1,92'si milli parklarla ilgili konferans düzenleyerek, % 1,68'i milli parklarla ilgili tanıtıcı broşürler hazırlayıp dağıtarak, % 1,20'si milli parkları fotoğraflarıyla bilgilendirmek istemektedir. Öğretmen adaylarının % 0,48'i öğrencilerini yakın çevreden örneklerle bilgilendirmek isterken, % 0,48'i müfredata çevre eğitimi dersi koyulmasını sağlamak istediğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının % 0,24'ü öğrencilerini bilgilendirmek için kitap tavsiye etmek istediğini, % 0,24'ü gezilerde ön test- son test tekniği uygulamak istediğini, % 0,24'ü ise senaryo temelli eğitim yapmak istediğini belirtmiştir.

Bazı öğretmen adayı ifadeleri *“İleride öğretmen olduğumda doğa gezileri düzenledim milli parklara. Orada o çeşitliliği kendi gözleriyle görmelerini sağladım ki bunu hiç unutmayıp, dikkatli bir şekilde davranmalarını sağladım.”* (8), *“Belgeseller izletilerek milli parkın önemini kavramalarını sağlar daha sonra yerinde görmeleri için milli parka ziyaretin yapar ve görevlilerle sohbet veya röportaj yapmalarını sağladım”* (18), *“Örnekler sunarım, çeşitli görsel materyallerle onları yabancılıktan uzaklaştırmaya çalışırım. Görebilecekleri, bizzat olay yerinde inceleyebilecekleri yerler yakınsa oralara götürürüm”* (146), *“Ne olduğu hakkında amacı yararları anlatılarak görsel öğelerle desteklenmiş sunu, video gibi şeylerle tanıtılarak gitmek istedikleri yeri seçtirebiliriz”* (351) şeklindedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara, tartışmalara ve önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

- Öğretmen adaylarının en uzun süre yaşadıkları iller incelendiğinde, bulunduğu illerde milli parklar bulunan öğretmen adaylarının % 42,31'i bulunduğu ildeki milli parkı bilmemekte, % 20,67'si bazılarını bilmekte, % 9,13'ü ise bulunduğu ildeki milli parkların tamamını bilmektedir. Bulduğu ildeki milli parkların tamamını bilen öğretmen adaylarının oranı en fazla 4.sınıfta öğrenim görenlerdir.
- Öğretmen adaylarının % 55,52'si daha önce milli parka gittiğini, % 44,47'si ise daha önce milli parka gitmediğini ifade etmektedir. % 27,64'ü gittiği milli parkın adını doğru ifade ederken, % 27,88'i gittiği milli parkın adını belirtmemekte ya da yanlış belirtmektedir.
- Gittiği milli parkı doğru ifade eden öğretmen adayları en fazla 3.sınıfta öğrenim görmektedir.
- Öğretmen adaylarının milli parklara gitme nedenleri incelendiğinde; öğretmen adaylarının % 23,79'u gezmek, % 6,49'u piknik yapmak, % 2,40'ı ders amaçlı, % 0,24'ü bitki veya hayvan toplamak ve % 1,44'ü ise diğer nedenlerle gittiğini belirtmiştir.
- Öğretmen adaylarının % 60,58'i milli parkları tanımlarken koruma özelliği ile tanımladığı görülmektedir.
- Öğretmen adayları milli parkları tanımlarken % 62,26'sı milli parkların bir kaynak değeri ya da özelliğini kullanarak tanımlarken % 0,96'sı ise Resmi Gazete (1983)'deki milli park tanımına göre gerekli bilgileri içerdiğinden tam tanım kullandığı görülmektedir.
- Bir bölgenin milli park olabilmesi için sahip olması gereken özelliklerin; öğretmen adaylarının % 27,88'i kaynak değerlerinin korunması

olduğunu, % 26,20'si tarihi özelliğinin olmasını, % 24,04'ü ise jeolojik yapıya sahip olması olarak belirtmiştir.

- Öğretmen adaylarının % 22,60'ı milli parkların faydalarını yapısıyla ilgili bilgi vermesi olarak görmektedir.
- Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine ilişkin öğretmen adaylarının % 29,32'si halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması gerektiğini, % 17,55'i güvenlik önlemleri alınması gerektiğini, % 14,18'i ise kirletilmemesi gerektiğini belirtmektedir.
- Öğretmen adaylarının % 60,10'u milli parklar hakkında bilgilerinin yeterli olmadığını belirtmişlerdir.
- Milli parkların çevre eğitimindeki rolünün en fazla ilk elden deneyim ya da çevreden öğrenmeyi sağlama olarak gören öğretmen adaylarının oranı % 10,82'dir. Öğretmen adaylarının % 9,61'i çevre ve milli parklar hakkında bilgi edinmeyi sağlama olarak görürken, % 9,13'ü ise milli parkların çevre bilinci oluşmasını sağlaması olarak görmektedir. Öğretmen adaylarının milli parklarda öğrenmenin aktif katılım ile gerçekleştiğinden daha kalıcı olacağından ilk elden deneyim sağladığı için milli parkların çevre eğitiminde rolü olduğunu düşündükleri söylenebilir.
- Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimi verilmesinin avantajları olarak aktif katılım sağlamasını gören öğretmen adaylarının oranı % 32,69'dur. % 13,46'sı çevre bilinci oluşmasını sağlaması, % 10,10'u ise koruma alışkanlığı kazandırmasını milli parklarda çevre eğitimi verilmesinin avantajı olarak görmektedir.
- Milli parklarda çevre eğitiminin verilmesinin dezavantajları olarak % 24,04'ü çevreye zarar verilmesi, % 2,16'sı maliyetinin fazla olması, % 1,68'i ise zamanın sınırlı olmasını görmektedir.
- Öğretmen olduklarında öğretmen adayları öğrencilerini milli parklar konusunda bilgilendirmek için % 74,52'si öğrencilerini milli parklara götürmek(gezi düzenlemek) istemektedir. % 6,97'si milli parkları tanıtan belgesel, video v.s izlettirmek istemektedir.

4.2. Tartışma

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının en uzun süre bulunduğu ildeki milli parkların tamamını bilen öğretmen adaylarının bulunduğu ilde milli park bulunan öğretmen adayları içerisinde oranı % 12,6'dır. Bulunduğu ildeki milli parkları kısmen bilenlerin oranı ise % 28,66'dır. Öğretmen adaylarının bulunduğu ildeki milli parkların tamamını bilenlerin sayısının en fazla 4.sınıfta öğrenim görenlerin olmasının çevre ve çevre eğitimi konularının 3.sınıftan sonra yoğun olarak yer alması ve çevreye olan ilgi ve farkındalıkların daha fazla olabileceğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Milli parklara gitme nedenleri arasında en fazla gezme amaçlı gidilmiş olması öğretmen adaylarının milli parkların rekreasyonel değerlerinin daha ön planda olarak düşündüklerini göstermektedir. Caner (2007) korunan alanlarda rekreasyonun önemini "Gelişmiş ülkelerde insanların kendilerini yeni çalışma dönemine hazırlamak için gerek duydukları dinlenme ihtiyacını karşılamaya dönük temiz hava, sakin ve zengin doğa parçalarına ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu alanlar, gerek boş zamanlarda gerekse tatillerde değerlendirilmek üzere rekreasyonel nedenlerle oluşturulurlar" şeklinde belirtmiştir.

Bir bölgenin milli park olabilmesi için öğretmen adaylarının % 27,88'i kaynak değerlerini koruma özelliğine sahip olması gerektiğini düşünürken, Öztura (2010) yaptığı çalışmada milli park ziyaretçilerinin milli parkların sahip olması gereken niteliklerden en çok belirttiği nitelik kültürel ve tarihi değerleri barındırması olmuştur.

Öğretmen adaylarının milli parkları jeolojik yapı, tarihi ve kültürel değerlere sahip olması ile tanımlamaları bazı milli parkların jeolojik yapısı ile bazılarının ise tarihi yapısı ile ön planda olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Örneğin Yedigöller Milli Parkı jeolojik yapısı ile daha çok bilinmekteyken, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı tarihi ve kültürel değerleri ile daha çok bilinmektedir. Milli parkların tarihi özelliğinin olmasının tanımlarda çok kullanılması tarihi önemi olan milli parkların çok ziyaret edilip bilinmesinden kaynaklanabilir. Okan ve Şeremet (2008) Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın Türkiye'nin en çok ziyaretçi çeken milli parkı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının milli parkların çevre eğitiminde en fazla ilk elden eğitim, çevreden öğrenmeyi sağlaması gibi önemli rollerinin olduğunu belirtmişlerdir. İlk elden

eğitim ile öğrenmenin daha kalıcı hale geleceği düşünölmektedir. Sever (2002) en etkili ve kalıcı öğrenme yolu, yaparak ve yaşayarak öğrenmedir. Aktüel ve somut örneklerin bolluğu nedeniyle çevre konuları bu öğretim yönteminin uygulanmasına oldukça elverişli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adayları milli parklarda çevre eğitimi verilmesinin dezavantajları olarak en fazla çevreye zarar verilmesi ve maliyetinin fazla olmasını düşünmüşlerdir. İyi planlamalar yapılarak öğrencilerin çevre ile bir bütün olarak eğitim almaları sağlanabilir. Yıldırım ve diğ. (2010), çevre konusundaki kazanımların gerçekleştirilmesi için öğretim programında uygun zaman, yer ve etkinlikler sağlanması gerektiğini ve bu kazanımların, uygulama yapılmadan gerçekleştirilebilecek ve kısa sürede sonucu gözlemlenebilecek kazanımlar olmadığını belirtmektedir

Fen Bilgisi öğretmen adaylarının genel olarak milli parklarla ilgili farkındalıklarının olduğu ancak % 27,64'ünün gittiği milli parkı doğru olarak ifade edebildiği ve % 0,96'sının Resmi Gazete (2003)'ye göre gerekli bilgileri içeren tanım kullandığı görölmektedir. Giderek artan çevre sorunlarının engellenmesi için eğitimin temel taşlarını oluşturacak öğretmen adaylarının çevresine olan farkındalıklarının oldukça yüksek olması gerektiği düşünölmektedir. Özdemir Özden (2011) yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin çevresel vatandaşlık eğitiminde en etkili ders olarak Fen ve Teknoloji dersini gördüklerini vurgulamıştır.

4.3. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şu önerilerde bulunulabilir:

- Çevre ve çevre eğitimi içerikli konuların yoğun bir şekilde yer aldığı Fen ve Teknoloji derslerinde bireyleri yetiştirecek olan öğretmenlerin lisans eğitiminde milli parklar ve çevre eğitimi ile ilgili yeterli bilgilendirme yapıp, milli parklar eğitim ortamı olarak kullanılabilir.
- Gezi planlaması ve uygulamalı doğa eğitimleri gibi yöntemleri öğretmen adaylarının etkin kullanabilmesi için yeterli uygulama yapmaları sağlanabilir.
- Milli park ve doğa koruma bilincinin bireylerde gelişmesini sağlamak için Orman Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğinde tanıtımlar,

çeşitli projeler ve korunan alanların ziyaretiyle doğa koruma bilinci oluşturulabilir.

- Örgün eğitimde okul öncesi eğitiminden başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar ve yaygın eğitimi kapsayarak çevre eğitimi bireylere sarmal bir şekilde verilebilir. Özellikle öğrencilerin öğrendiklerini davranışa dönüştürmeye başladıkları ilköğretim ikinci kademedede çevre, doğa koruma ve milli park konularının daha yoğun yer alması ve ilgili konuların uygun yöntemlerle, özellikle milli park eğitimine yönelik etkinliklerle doğa koruma bilinci kazanılabilir.
- Milli parkların ve niteliklerinin halka ve araştırmacılara tanıtımının yapılması için milli park müdürlüklerine ayrılan bütçe artırılabilir.
- Her bireyin doğal ve kültürel mirasımız olan milli parkları koruma ile yükümlü olduğunu düşünerek örgün ve yaygın eğitimde işbirliklerle doğa koruma bilinci kazandırılmaya çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Adams, W., Ite, U., 2000. Expectations, Impacts and Attitudes: Conservation and Development in Cross River National Park, Nigeria. *Journal of International Development*, 12, 325-342.
- Afacan, A.T. 2011. Uluslararası Çevre Eğitimi Projelerinin Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma: Globe Projesi (Yüksek Lisans Tezi) . Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ak, S. 2008. İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Bilinçlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Akesen, A., 1978. *Türkiye’de Ulusal Parkların Açık hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul. 31-32.
- Alım, M., 2006. Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 2-8.
- Alptekin, C.Ü, İmal, B., Öner, N. 2010. Ülkemizde Doğal Korunan Alanlar ve Milli Parklarda Alınabilecek Sivil Kültürel Önlemler. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, Artvin. 915-926.
- Anonim, 2000. Türkiye’nin Tabiatı Koruma Alanları. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayınları, Ankara. 166 s.
- Anonim, 2007. Korunan Alan Planlanması ve Yönetimi. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara. 168 s.
- Arda, S. S. 2003. Türkiye’de Doğa Koruma Alanı Uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı ile Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atik, M. 2005. Milli Parklarda Doğa Koruma Amaçlarının Gerçekleştirilmesi ve Ziyaretçi Merkezlerinin Rolü. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 167-169.
- Aydoğdu, M., Gezer, K. 2007. *Çevre Bilimi*, Anı Yayıncılık, Ankara. 209-214.
- Aytaç, A.,S. 2003. Murat Dağı’nın Milli Park Planlaması ve Çevre Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Borg, W. R., Gall, J. P., & Gall, M. D. 1993. *Applying educational research: A practical guide*. Longman, NewYork.408-410.
- Caner, G. 2007. Ulusal ve Uluslar arası Doğa Koruma Kriterleri ve Natura 2000 (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çepel, N. 2006. *Ekoloji, Doğal Yaşam Dünyaları ve İnsan*. Palme Yayıncılık, Ankara. 24-26.

- Daştan, H., 1999. Çevre Koruma Bilinci ve Duyarlılığının Oluşturulmasında Eğitimin Yeri ve Önemi (Türkiye Örneği)(Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demir, M. 2010. İspir Yedigöller ve Çevresinin Korunan Alan Kriterleri Yönünden Araştırılması (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Demirayak, F. 2006. Türkiye’de Korunan Alanlar için Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demirel, Ö. 2005. *Doğa Koruma ve Milli Parklar*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü, Orman Fakültesi Yayınları, Trabzon. 129- 424.
- Deniş, H.,2007. İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çevrede Bulunan Milli Parklara Yönelik Tutumlarının Araştırılması(Isparta İli Örneği) (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Devlet Planma Teşkilatı, 1995. *Yedinci Beş Yıllık kalkınma Planı (1996-2000)*, Ankara. 156
- Türkiye’nin Milli Parkları, 12 Mart 2012. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. <http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP/mp/index.htm>
- Doğaner, S., 1985. Turizmde Doğanın Önemi ve Türkiye’de Doğayı Koruma Çalışmaları, *Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 2, 117-124.
- Dudley, N., 1999. Guidelines for Protected Area Management Categories; Interpretation and Application of the Protected Area Management Categories in Europe. *IUCN The World Conservation Union*, 8, s106
- Gedik, Ş., AYTEKİN, G., GÜRCÜ, M., SARIOĞLU, K., DURAK, S.N., YILMAZ, H., TAŞÇI, E. 1997. *Türkiye Çevre Atlası-96*, T.C. Çevre Bakanlığı Yayınları, Ankara. 421-425.
- Göl, C., Kuter, N. 2005. Su ve Toprak Kaynaklarının Korunmasında Orman İçi Dinlenme Yerlerinin Önemi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 669 – 675.
- Gül, A. 2005. *Korunan Doğal Alanların Planlama Sorunları ve Ekolojik Yönetim Planı Önerisi*. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormanlık Şurası Tebliğleri, Ankara. 1421-1429.
- Gürpınar, T. 1985. Doğayı Korumanın Gerekçesi ve Doğayı Koruma Stratejileri. *Milli Parklar Semineri*, Antalya. 125-128.
- Hepcan, Ş. 1997. Milli Parklarda Yönetim Zonlarının Belirlenmesi Amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı Örneğinde Bir Yöntem Araştırması(Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- İleri, R., 1998. Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması. *Ekoloji ve Çevre Dergisi*, 28, 5
- Kalender, Ç. 2010. Türkiye’de Yapılan Doğa Eğitimlerinin Değerlendirilmesi(Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği)(Yüksek Lisans Tezi).Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin.
- Kaplan, S., 2003. Doğa Koruma Çalışmaları ve Yasalarımız. *Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi*, 16, 29-33.
- Karakaş, A. 2010. Öğretmenlerin Yaşadıkları Çevrede Bulunan Milli Parka İlişkin Tutumlarının İncelenmesi(Isparta, Denizli Örneği)(Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Kızıroğlu, İ. 2000.Türk Eğitim Sisteminde Çevre Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar. *V. Uluslar arası Ekoloji ve Çevre Sorunları Sempozyumu*, Ankara.165-190
- Kızıroğlu, İ. 2001. Ekolojik Potpori. *Takav Mat. Yayınları*, Ankara. s.84.

- Köksal, A. E. 2005. Yaygın Öğrenme Ortamları: Milli Parklarda Çevre Eğitimi Programı'na Katılanların Öğrenme Ve Öğretim Hakkındaki Düşünceleri. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 45-47.
- Kurdoğlu, O. Kurdoğlu, B.Ç. ve Şen, G. 2005. Çevre İçin Eğitimde Korunan Alanların Rolü: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 175 – 182.
- Kuvan, Y. 2005. Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 81–89.
- McNeely, J. 1992. Parks for Life. *Report of IVth World Congress on National Parks and Protected Areas*, IUCN Gland Switzerland.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. 1994. *Qualitative data analysis*. Sage, California. s338
- Moseley, C., 2000. Teaching for Enviromental Literacy . *Clearing House* ,74, 23-25
- Nazhoğlu, M.D. 1988. Çevre Bilincinin Oluşmasında Çevre Eğitiminin Rolü (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ozoner, F.S. 2003. Ekoturizm Etkinliklerinde ve Ekoloji Temelli Çevre Eğitiminde Coğrafyanın Önemi. *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*, İzmir. s16.
- Ozoner, F.S. 2004. Türkiye'de Okul Dışı Çevre Eğitimi Ne Durumda, Neler Yapılmalı?. *Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi*, Bolu. 67-98.
- Özby, S. 2008. Doğa Koruma Alanlarında Planlama Çalışmaları ve Ayvalık Adaları Tabiat Parkı Yönetim Planı Önerisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, O., 2007. Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: "Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim". *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32, 23-39.
- Özgüner, H., 2003. İnsan-Doğa İlişkilerinin Gelişimi ve Peyzaj Tasarımında 'Doğal' Stilin 20.Yüzyılda Önem Kazanmasının Nedenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1, 43-54.
- Öztura, E. 2010. Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye'de "Milli Park" Kavramı ve Eğitimi Üzerine Görüşleri (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Öztürk, C. 2005. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın Koruma-Kullanım ilkeleri Yönünden İrdelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Resmi Gazete. Milli Parklar Kanunu. Kanun No: 2873, 11 Agustos1983 tarih ve 18132 sayı, 1983.
- Resmi Gazete. Milli Parklar Kanunu. Kanun No: 2873, 12 Aralık 1986 tarih ve 19309 sayı, 1986.
- Rodrigues, A.S.L., Akçakaya, H.R., Sandy J.A., Mohamed I.B., Boitani, L., Brooks M.T., Chanson, S.J., Fishpool, L.D.C., Gustavo, A.B.D.F., Gaston, K.J., Hoffmann, M., Marquet, P.A., Pilgrim, J.D., Pressey, L.R., Schipper L., Sechrest, W., Stuart, S.N., Underhill, L.G., Waller, W.R., Watts, M.E.L., Yan, X., 2004. Global Gap Analysis: Priority Regions for Expanding the Global Protected-Area Network. *Bioscience*, 54, 138-148.
- Sever, R., Samancı, O., 2002. İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7, 155-164.
- Sever, S. 1998. Yozgat Çamlığı Milli Parkının Koruma Kullanım ve Geliştirme İlkeleri Üzerine Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Shawn, J.L., Fiona, A.S., John, A.N., 2007. Potential Spatial Overlap of Heritage Sites and Protected Areas in a Boreal Region of Northern Canada. *Conservation Biology*, 21, 376-386.
- Şimşek, H., Yıldırım, A. 2006. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Şimşekli, Y., 2005. Çevre Eğitimi. In: Şimşekli, Y, Ed. *Çevre Bilimi*, Lisans Yayıncılık, İstanbul. 174-179
- Tanrıverdi, B., 2009. Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Açısından İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34, 90-103.
- Tanrıverdi, F. 1976. *Munzur Vadisi Milli Parkında Rekreatyon ve Turizm Planlamasına Ait Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum. 1-7.
- Türkiye Çevre Vakfı, 2003. *Türkiye Çevre Sorunları*. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayınları, Ankara.285-295.
- Ünal, S., Dımışkı, E., 1999. UNESCO-UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye’de Ortaöğretim Çevre Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 142-154.
- Ünal, S. 2011. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevre Bilgisi ve Çevreyle İlgili Tutumlarının İncelenmesi: Dikili İlçesi Örneği(Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir
- White, R ve Stoecklin, V. 2001. Children's Outdoor Play and Learning Environments:Returning to Nature, *White Hutchinson Leisure & Learning Group*, Kansas City
- Yalınkılıç, M., Yenilmez Arpa, N. 2005. Türkiye’deki Korunan Alanlar ve Eko turizm. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, Isparta. 3-13
- Yaşar, O., 2000.Ülkemizde Milli Park ve Benzer Statüdeki Alanların Dağılımı. *Türk Coğrafya Kurumu Türk Coğrafya Dergisi*, 35, 181-20
- Yaşar, O., Şeremet, M., 2008. Türkiye’de Milli Park Eğitimi ve Milli Park Eğitimine İlişkin Bir Araştırma: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 5
- Yıldırım, A., Şimşek, H. 2005. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, M.Z., Genç, H., Çelik, S.,Yılmaz, G., Aydın, İ.,Yılayaz, Ö., Boynukara, Z., Sevinç, S., Karabal, M. 2010. *Çevre Eğitimi*. Lisans Yayıncılık, İstanbul. 128-135
- Yücel, M. 1995. *Doğa Koruma Alanları ve Planlanması*. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Adana. 255-264.
- Yücel, M. 2005. *Doğa Koruma*. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Adana.425- 430.
- Yücel, M., Babuş, D., 2005. Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye’deki Gelişmeler. *Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi*, 11, 151-175.

EKLER

Ek-1 Milli Parklara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

MİLLİ PARKLARA YÖNELİK GÖRÜŞME FORMU

AÇIKLAMA:

Bu çalışma Fen ve Teknoloji öğretmen adaylarının Milli Parklara yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca uygun veri toplamak için aşağıdaki soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda cevaplayınız.

Elde edilecek veriler araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Çalışmamıza zaman ayırarak katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

Sevda ÖZ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

A.KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

1.Cinsiyet : Bay () Bayan ()

2.Okuduğunuz sınıf : 1.Sınıf ()
2.Sınıf ()
3.Sınıf ()
4.Sınıf ()

3. Öğrenim Türünüz : I.Öğretim ()
II.Öğretim ()

4.Mezun olduğunuz lise türü : Genel Lise ()
Meslek Lisesi ()
Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi ()
Diğer ()

5. En uzun süre yaşadığınız il/ilçe: İl:.....
İlçe:.....

6. En uzun süre yaşadığınız ilde milli parklar var mı? /varsa adlarını yazınız

.....
.....
.....

7.Daha önce Milli Parka gittiniz mi? Evet () Hayır ()

(Gittiyseniz adlarını

yazınız).....

.....
8.Hangi amaçlarla Milli Parka gittiniz? (7. soruya evet cevabını verdiyseniz bu soruyu yanıtlayınız)

Piknik yapmak

Ders amaçlı

Bitki veya hayvan toplamak

Gezmek

Diğer (Başka bir amaçla gittiyseniz ne olduğunu yazınız).....
.....

B.MİLLİ PARKLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞME FORMU

1. Milli park kavramını nasıl tanımlarsınız?

2. Bir bölgenin milli park olabilmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerekir?

3.[Sizce] Milli parkların faydaları nelerdir?

4. Milli parkların korunması için sizce neler yapılabilir?

5. Milli parkların çevre eğitimindeki rolü [sizce] nedir?

6.a.Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin sizce avantajları nelerdir?

b. Milli parklarda uygulamalı çevre eğitimleri verilmesinin sizce dezavantajları nelerdir?

7. Öğrencilerinizi milli parklar konusunda bilgilendirmek için neler yaptınız[yapmak istersiniz]?

8. Siz milli parklar hakkında ne düzeyde bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Tamamen Yeterli

Yeterli

Fikrim Yok

Yeterli Değil

Hiç Yeterli Değil

Ek -2 İzin Yazısı

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : B.30.2.MAE.0.12.00.00/ 2347

31/10/2011

Konu : Anket Uygulama İsteği

İLKÖĞRETİM BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

Fen Bilimleri Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sevda ÖZ'ün, "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Milli Parklara Yönelik Görüşleri" adlı anket çalışması, Bölümünüz tarafından uygun görülmesi halinde öğretimi aksatmadan kendisi tarafından uygulamanın yapılması koşuluyla Fakültemiz İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda uygulanması Dekanlığımızca da uygundur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Yasemin AKMAN KARABEYOĞLU
Dekan

DAĞITIM:

- Fen Bilgisi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

31/10/2011Söz.Per.İ.BİLİCİ
31/10/2011Fak. Sek. K. GÜRHAN
31/10/2011 Dek. Yrdm. Doç. Dr. K.DEMİR

Posta Adresi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dekanlığı- 15100-BURDUR
Telefon: 0-248 213 40 07-213 40 08 / Faks:0-248 213 41 60

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Sevda ÖZ

Doğum Yeri ve Yılı: Antalya/ 1985

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim durumu (Kurum ve yıl)

Lise: Antalya Adem Tolunay Anadolu Lisesi/2004

Lisans: Süleyman Demirel Üniversitesi (Fen Bilgisi Öğretmeliği) /2008

Yüksek Lisans: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (Fen Bilgisi Eğitimi) / 2010-halen

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl:

Burdur Gölhisar İbecik İlköğretim Okulu(2008-2011)

Burdur Bucak 75. Yıl İlköğretim Okulu(2011-)

Yayınları

1. Fen ve Teknoloji Öğretim Programındaki Çevre Kazanımlarının İncelenmesi, 2012. NWSA Education Sciences, 7, 668-682.